

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.cymru.gov.uk

LLYWODRAETH CYMRU **PECYN CYMORTH CYLLIDEBU CYFRANOGOL.**

FFACTORAU LLWYDDIANT

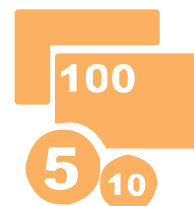
SUT MARE ERAILL WEDI ELWA?

CYNLLUNIO AR GYFER CYLLIDEBU

CYLLIDEBU GYDA PHOBL IFANG

Personal Finance
Education Group

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ewrop & Chymru: Buddsoddi yn eich Dyfodol
Cronfa Gymdeithasol Ewrop

Europe & Wales: Investing in your Future
European Social Fund

CYFLWYNIAD

SUT I DDEFNYDDIO'R LLYFRYN HWN

Cael y budd mwyaf o'r
Pecyn Cymorth hwn: Sut i
gynllunio prosiect cyllidebu
cyfranogol gyda phobl ifanc
p'un ai fod gennych un awr
neu nifer o sesiynau.

Mae'r Pecyn Cymorth hwn yn cyflwyno cyllidebu cyfranogol ac yn gosod sail resymegol seiliedig ar hawliau am pam gall fod yn dda i bobl ifanc ac i lywodraeth leol yng Nghymru.

Mae'n clustnodi rhai o'r amodau, gwerthoedd, egwyddorion a ffactorau allweddol a all fod yn graidd i brosiectau cyllidebu cyfranogol llwyddiannus.

Mae'n cynnwys amrediad o offer, pwyntiau myfyrio a gweithgareddau ymarferol a fydd yn eich helpu i nodi sut i gynllunio a chyflenwi prosiectau cyllidebu cyfranogol llwyddiannus gyda phobl ifanc yn eich cymuned.

CAEL Y GORAU O'R PECYN CYMORTH HWN

- Defnyddiwch y map ffyrdd hwn i gynllunio sut fyddwch yn darllen y Pecyn Cymorth hwn
- Nodwch pa rannau fydd fwyaf defnyddiol i chi
- Cymerwch yr hyn sy'n berthnasol a defnyddiwch y syniadau hyn fel man cychwyn
- Defnyddiwch y pwyntiau myfyrio a gweithredu ym mhob adran, yn cynnwys y taflenni adnoddau ar wahân. Bydd y rhain yn eich helpu i gynllunio a chyflenwi eich prosiect
- Am fwy o adnoddau a fydd yn helpu i gefnogi addysgu'r pwnc hwn, gweler yr arwyddbyst ar Dudalen 44

EICH MAP FFYRDD CYLLIDEBU CYFRANOGOL

PWY DDYLAI DDEFNYDDIO'R PECYN CYMORTH HWN?

MAE'R PECYN CYMORTH HWN AR GYFER UNRHYW UN SY'N GWEITHIO GYDA PHOBL IFANC.

MAE CYLLIDEBU CYFRANOGOL YN SEILIEDIG AR GYFNEWID GWYBODAETH A SYNIADAU. MAE'R SYNIADAU A'R CAMAU ARFEROL YN Y PECYN CYMORTH HWN YN BERTHNASOL I WNEUTHURWYR, PENDERFYNIADAU A'R BOB LEFEL O UWCH A'R WEINWYR I'R RHAI SY'N GWEITHIO'N WEITHREDOL I GYFLENWI GWASANAETHAU YN Y CYMUNED.

ER MWYN I GYLLIDEBU CYFRANOGOL WEITHIO, MAE ANGEN EI ROI A'R ARFER A'R BOB LEFEL O FAES CYLLIDEB BLE DYLANWEDIR A'R HWN. BLE CAIFF EI GYNLLUNIO, EI REOLI NEU EI FUDDSODDI MEWN CYFLWYNO GWASANAETHAU O DDYDD I DDYDD. SUT GALLWCH CHI EI DDEFNYDDIO?

PRIF WEITHREDWR

Defnyddiwch y syniadau yn y Pecyn Cymorth i ddod o hyd i feysydd blaenoriaeth ble gall cyllidebu cyfranogol siapia strategaeth a datblygiad polisiau trwy glustnodi meysydd allweddol ar gyfer buddsoddi.

RHEOLYDD CYFLWYNO GWASANAETH

Defnyddiwch gyllidebu cyfranogol i siapia sut gall cyllideb adlewyrchu a chydbwyso anghenion y gwahanol adrannau mewn cymuned, p'un ai'n seiliedig ar angen daearyddol, economaidd neu ddiwylliannol.

STAFF CYFLWYNO GWASANAETH

Defnyddiwch y syniadau yn y Pecyn Cymorth i greu sgysiau parhaus, o safon uchel, am beth sydd o'r pwys mwyaf ym mywydau'r rhai y gweithiwrch gyda nhw.

1 RHAGOR O WYBODAETH:

- BETH YW CYLLIDEBU CYFRANOGOL?
- SUT CAIFF EI DDEFNYDDIO?
- PAM MAE LLYWODRAETH CYNULLIAD CYMRU WEDI CREU'R PEGYN CYMORTH HWN?

ARCHWILIWCH Y CEFNDIR I GYLLIDEBU CYFRANOGOL AR DUDALENNAU 6 - 10

2 DAR GANFOD BETH SY'N GWEITHIO ORAU:

- PA AMODAU SYDD EU HANGEN ARNOM?
- PA WERTHOEDD AC EGWYDDORION FYDD YN EIN HELPŮ?
- BETH YW NODWEDDION ALLWEDDOL CYLLIDEBU CYFRANOGOL LLWYDDIANNUS?

ARCHWILIWCH Y FFACTORAU LLWYDDIANT AR GYFER CYLLIDEBU CYFRANOGOL AR DUDALENNAU 11 - 14

3 GWELD CYLLIDEBU CYFRANOGOL AR WAITH:

- PWY SY'N DEFNYDDIO CYLLIDEBU CYFRANOGOL?
- SUT MAEN NHW'N CAEL BUDD OHONO?
- BETH MAE POBL WEDI DYSGU'N BAROD?

ARCHWILIWCH YR ASTUDIAETHAU ACHOS AR DUDALENNAU 14-20

4 CYNLLUNIO AR GYFER CYLLIDEBU CYFRANOGOL GYDA PHOBL IFANC:

- BETH FYDD YN GWEITHIO I NI?
- PA FEYSYDD DDYLEN NI FYND I'R AFael Â NHW?
- PWY DDYLAI FOD YNGHLWM AC AR GYFER BETH DDYLEN NI GOSTIO?

CRÛWCH EICH CYNLLUN EICH HUN GAN DDEFNYDDIO'R SYNIADAU AR OFFER AR DUDALENNAU 28 - 33

S ARWAIN PROSIECT CYLLIDEBU CYFRANOGOL GYDA PHOBL IFANC

AR DRAWS NIFER O SESIYNAU

1 CYNLLUNIO

Sut gall pobl ifanc helpu i gynllunio'r prosiect cyllidebu cyfranogol a chlustnodi blaenoriaethau o ran cyllido?

Tudalen 34

2 YMGYSYLLTU

Sut gall pobl ifanc ein helpu i ennyn diddordeb eu cyfoedion a'r gymuned ehangach ar bob cyfnod o'r prosiect - a sut gallwn ni ymgysylltu â nhw?

Tudalen 35

3 CYNHYRCHU SYNIADAU

Sut gall pobl ifanc gynhyrchu syniadau ar gyfer prosiect y gallwn ei ariannu?

Tudalen 36

4 PENDERFYNU

Sut gall pobl ifanc benderfynu pa brosiectau i'w hariannu?

Tudalen 38

MEWN UN DIWRNOD

**GALLWCH GYFLENWI PRIF
ELFENNAU CYLLIDEBU
CYFRANOGOL MEWN
UN DIWRNOD. NEU
LAI. DEFNYDDIWCH Y
SYNIADAU AR
DUDALEN 40**

S MYFYRIO A DYSGU

Sut gall pobl ifanc ein helpu i fyfrio ar lwyddiant y prosiect a'u cynigion dewisol?

Tudalen 39

CYFLWYNIAD

CYLLIDEBU CYFRANOGOL GYDA PHOBL IFANC

Mae cyllidebu cyfranogol yn cynrychioli cyfle i awdurdodau lleol a'u partneriaid **gynnwys pobl ifanc** yn y broses o wneud penderfyniadau am sut i wario cyllidebau lleol sy'n effeithio arnyn nhw. Mae'n mynd y tu hwnt i 'offeryn' a gall gynrychioli **newid diwylliannol** yn y ffordd y byddwch yn ystyried a gweithredu ar hawliau pobl ifanc yn eich penderfyniadau cyllideb.

Beth yw cyllidebu cyfranogol?

Mae cyllidebu cyfranogol yn ffurff uniongyrchol ar ddemocratiaeth. Mae'n galluogi pobl i wneud penderfyniadau real ynghylch sut y gwerir yr holl gyllideb gyhoeddus neu ran ohoni. Weithiau mae angen goresgyn llawer o heriau wrth gyllidebu ar gyfer gwasanaethau effeithiol, a'u cynllunio a'u gweithredu. Ond gall gwneud penderfyniadau cyfranogol fod yn gam hanfodol tuag at gyflenwi ansawdd bywyd gwell trwy fodloni anghenion pwysicaf eich cymuned yn well.

Ceir llawer o ddiffiniadau, gan fod cyllidebu cyfranogol yn bodoli ar wahanol ffurfiau yn dibynnu ar ble a sut y'i defnyddir. Dyma un diffiniad:

MAE CYLLIDEBU CYFRANOGOL YN YMWNEUD YN UNIONGYRCHOL ÂR BOBL LEOL O RAN GWNEUD PENDERFYNIAU AM Y BLAENORIAETHAU A'R GWARIANT AR GYFER CYLLIDEB GYHOEDDUS DDIFFINIEDIG. MAE HYN YN GOLYGU YSGOGI TRIGOLION A GRŴPIAU CYMUNEDOL SŴN CYNRYCHIOLI POB RHAN O'R GYMUNED I DRAFOD A PHLEIDLEISIO YNGHYLCH BLAENORIAETHAU GWARIO. GWNEUD CYNIGION GWARIO A PHLEIDLEISIO YN EU CYLCH YNGHYD Â RHOI RÔL I BOBL LEOL MEWN ARCHWILIO A MONITRO'R BROSES.

Ffynhonnell: Gwerthoedd, egwyddorion a safonau cyllidebu cyfranogol, Uned Cyllidebu Cyfranogol 2008

O ble wnaeth cyllidebu cyfranogol darddu?

Mae cyllidebu cyfranogol yn tarddu o gymunedau difreintiedig yn Ne America ac America Ladin ar ddiwedd y 1980au, ac yn benodol yn Porto Alegre, Brasil. Er gwaethaf y disgwyliad oes a'r llythrennedd uchel yma ym 1989, roedd traean o boblogaeth y ddinas yn byw mewn slymiau diarffordd ar gyrion y ddinas heb fynediad at gyfleusterau cyhoeddus fel dŵr glân, iechydaeth, cyfleusterau meddygol ac ysgolion.

Datblygodd cyllidebu cyfranogol fel un o nifer o raglenni diwygio. Cynlluniwyd y rhain er mwyn goresgyn y materion a nodwyd gan amrediad o fudiadau cymdeithasol a ymffurfiodd mewn ymateb i flynyddoedd o unbennaeth filwrol, nawdd gwleidyddol a llygredd. Cafwyd mai cyllidebu cyfranogol oedd y ffordd fwyaf effeithiol o wneud y defnydd gorau o adnoddau ariannol cyfyngedig a gwerthfawr. Mewn sefyllfa ble cafwyd anghydraddoldeb difrifol mewn safonau byw, agorodd y ffordd i gynnwys trigolion mwyaf ymleiddiedig y ddinas a rhoi llais iddynt mewn penderfyniadau cyllidebu.

Cafodd cyllidebu cyfranogol ei fabwysiadu'n gyflym gan lawer o Wledydd Llai Datblygedig [yn Economaidd] (LDCau) fel llwybr i fynd i'r afael ag anghydraddoldeb, tldi a'r her o ddod o hyd i lwybrau cynaliadwy i ddatblygiad. Ers hynny, mae egwyddorion cyllidebu cyfranogol wedi ymledu i wledydd datblygedig yn cynnwys Ffrainc, Canada ac ers 2000, y DU.

Ers Rhagfyr 2010, ceir bellach 13 o brosiectau yng Nghymru a thros 75 yn Lloegr. Mae ymagwedd Cymru'n wahanol i un Lloegr gyda'r rhan fwyaf o'r prosiectau hyd yma'n cael eu gyrru gan gorff trydydd sector bach o'r enw Trefnu Cymunedol Cymru (TCC), a gafodd ei ariannu gan Help the Aged Cymru a'r Gronfa Loteri Fawr yn hytrach na Llywodraeth Cymru. Ers dechrau 2008, mae wedi cefnogi 13 o brosiectau cyllidebu cyfranogol yng ngogledd Cymru, yn bennaf gyda chynghorau cymuned a'u partneriaid.

Erbyn hyn, mae'r gefnogaeth i gyllidebu cyfranogol yn cynyddu yng Nghymru gyda llawer o ddiddordeb yn ardal de Cymru ac mewn plant a phobl ifanc. →

Beth yw'r camau i gyllidebu cyfranogol?

Yn gyffredinol, mae cyllidebu cyfranogol yn ffurfio cylchred sy'n cynnwys y camau allweddol canlynol:

- 1 Y sefydliad a chynrychiolwyr y gymuned yn cydweithio i **gynllunio** prosiect cyllidebu cyfranogol i benderfynu ble a sut y gwerir swm o arian a nodwyd.
- 2 Mae'r sefydliad yn **cynnwys** y gymuned ehangach er mwyn sicrhau eu hymglymiad yn y penderfyniadau hyn.
- 3 Gyda'i gilydd, maen nhw'n nodi **blaenoriaethau**: meysydd gwario y mae pobl leol yn credu bydd yn cyflenwi'r deilliannau maen nhw eu heisiau neu eu hangen fwyaf.
- 4 Mae'r gymuned yn gweithio gydag arbenigwyr technegol er mwyn llunio **cynigion wedi'u costio ar gyfer prosiectau** a fydd yn mynd i'r afael â'r meysydd angen hyn.
- 5 Mae'r gymuned **yn pleidleisio neu'n penderfynu** ar y prif gynigion.
- 6 Caiff pob cynnig dewisol **ei gyflenwi** fel y cytunwyd a'i **fonitro ar y cyd** er mwyn adolygu p'un ai fod y canlyniadau a'r deilliannau fel y bwriadwyd.
- 7 Gyda'i gilydd, mae'r sefydliad a'r gymuned **yn myfyrio** ar y broses a'r deilliannau ar gyfer pobl leol **ac yn dysgu** sut i wella'r broses gyllidebu cyfranogol ar gyfer y dyfodol.

Gallai cylchred fod yn gysylltiedig ag eitem gyllideb sengl, neu â'ch proses gyllidebu flynyddol.

Sut caiff cyllidebu cyfranogol ei ddefnyddio?

Nid oes un model neu ymagwedd sengl gorau'n bodoli. Mae cyllidebu cyfranogol wedi ymledu o gwmpas y byd ac mae'r llwyddiant hwn yn seiliedig yn rhannol ar sut mae anghenion a chyd-destunau lleol wedi cael cyfle i drosi'r ymagwedd wreiddiol yn fodelau lleol. Gall y camau uchod fod ar wahanol ffurfiau a chyfuniadau mewn gwahanol amgylchiadau a llefydd.

Fodd bynnag, mae tri model datblygol yn disgrifio sut mae cyllidebu cyfranogol wedi cael ei ddefnyddio hyd yma yn y DU:

POT O GRANTIAU CYMUNEDOL

Pennir pot o arian ar wahân ar gyfer maes neu thema benodol, e.e. cymdogaeth neu ar gyfer plant a phobl ifanc, gan ddefnyddio cyllidebu cyfranogol. Fel rheol mae'r math o brosiect y gall y pot ei ariannu yn dibynnu ar y cyllid. Mae grwpiau cymunedol, gwirfoddol ac weithiau statudol yn cynnig prosiectau i'w cyllido ac yna maen nhw'n eu cyflwyno mewn digwyddiad diwrnod penderfynu (yn nodweddiadol) ble mae'r trigolion yn pleidleisio ynghylch pa rai ddylid cael eu derbyn.

CYLLID DATGANOLEDIG I WARDIAU NEU GRWPIAU O WARDIAU

Yn nodweddiadol mae hyn naill ai'n gyllid cyngor neu'n gyllid partneriaeth, a drosglwyddir i gymdogaethau neu wardiau. Defnyddir y cyllid ar gyfer cymysgedd o brosiectau cyhoeddus a thrydydd sector. Weithiau mae'r trigolion yn cyfrannu at osod y blaenoriaethau ar gyfer y cyllid. Unwaith eto, fel rheol, cyflwynir y cynigion i gyfarfod pleidleisio sy'n penderfynu pwy fydd yn derbyn cyllid.

CYLLID PRIF FFRWD AR GYFER GWASANAETHAU PRIF FFRWD

Mae hon yn broses newydd yn y DU er ei bod yn dilyn y model Brasilaidd gwreiddiol o gyllidebu cyfranogol yn bennaf. Mae'n ymwneud â phleidleisio ynghylch cyllid sector cyhoeddus ar gyfer gwasanaethau, er mai 'atodiad' yw hwn fel rheol at y gwasanaethau sylfaenol. Gall yr holl ddinasyddion o fewn ardal bleidleisio ynghylch pa wasanaethau ddylai dderbyn y cyllid ac maen nhw hefyd yn ymwneud â gosod y blaenoriaethau ar gyfer y gymdogaeth a fydd yn siapio cyfeiriad y cyllid. Fel rheol mae'n cynnwys 1 – 18% o'r gyllideb gyffredinol.

Pam mae Llywodraeth Cymru wedi creu'r pecyn cymorth hwn?

Mae gan bobl ifanc yr hawl i gyfrannu at benderfyniadau sy'n effeithio ar eu bywydau. Erbyn hyn, mae llawer o wledydd, yn cynnwys Cymru, yn gweithredu o fewn ymagwedd seiliedig ar hawliau i wneud polisiau ac mae mabwysiadu ymagwedd seiliedig ar hawliau tuag at gyllidebu yn sylfaenol yn hyn o beth.

Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwmo i ddatblygu cyfranogiad plant a phobl ifanc trwy fabwysiadu Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (UNCRC). Mae hwn yn cydnabod hawliau i blant yn ffurfiol ac yn eglur am y tro cyntaf mewn cyfraith ryngwladol. Mae Erthygl 12 o'r UNCRC yn datgan bod gan blant yr hawl i fynegi eu safbwyntiau a'u barnau am yr holl faterion sy'n effeithio arnyh nhw ac i wybod bod y safbwyntiau hynny'n cael eu gwerthfawrogi a'u hystyried.

Amlygir ymrwymiad Llywodraeth Cymru i gyfranogiad plant a phobl ifanc yn 'nod craidd 5' y Cynulliad sy'n mynnu bod 'yr holl blant a phobl ifanc yn cael eu clywed, eu trin â pharch, a bod eu hil a'u hunaniaeth ddiwylliannol yn cael eu cydnabod'.

Mewn ymgynghoriad â phobl ifanc mae Llywodraeth Cymru wedi datblygu'r disgrifiad canlynol:

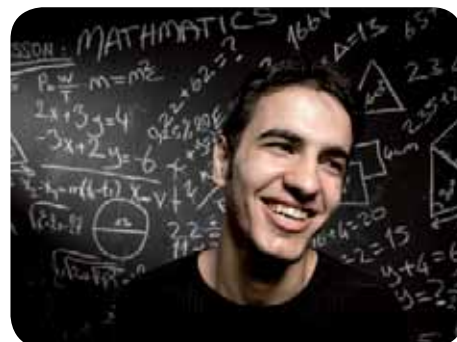
YSTYR, CYFRANOGIAD YW BOD HAWL GENNYF FOD YN RHAN O WNEUD PENDERFYNIADAU NEU O GYNLLUNIO AC ADOLYGU UNRHYW WEITHRED ALLAI EFFEITHIO ARNA I. BOD Â LLAIS. BOD Â DEWIS.

Mae Llywodraeth Cymru'n credu ei bod wedi cychwyn yn addawol o ran amcanion yr UNCRC ond mae'n cydnabod bod llawer o waith i'w wneud o hyd. Bydd ymagwedd strategol tymor hir yn gosod sylfaen gadarn er mwyn cyflawni newid a chyfnerthu ac adeiladu'n raddol ar y sylfaen honno, gan weithio gyda phartneriaid cenedlaethol a lleol ar draws Cymru, a chyda phlant a phobl ifanc eu hunain.

Un o'r meysydd a glustnodwyd ar gyfer datblygiad pellach yw maes Cyllidebu ar gyfer Plant. Gellir diffinio 'cyllideb ar gyfer plant' fel dogfen sy'n crynhoi gwario ar gyfer plant a'u teuluoedd o fewn cenedl, gwladwriaeth, sir, dinas neu gymuned. Mae cynhyrchu cyllideb ar gyfer plant yn adeiladu ar arferion dadansoddi cyllideb ac mae'n cymhwyso'r egwyddorion hyn at ddeall sut caiff arian ei wario i gefnogi anghenion plant.

Amlygwyd pwysigrwydd y maes hwn yn ddiweddar drwy Arsylwadau Terfynol y Pwyllgor Hawliau'r Plentyn ar weithredu Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn yn y DU a'r dystiolaeth a gasglwyd ar gyfer yr ymholiad i Gyllidebu ar gyfer Plant a gyflawnwyd gan Bwyllgor Plant a Phobl Ifanc Llywodraeth Cymru.

Mae cyllidebau'n cynnwys llawer o wybodaeth werthfawr. Adlewyrchir faint o bryder y dengys llywodraeth dros ei phlant yn yr adnoddau mae'n fodlon eu neilltuo i wireddu eu hanghenion sylfaenol. O'r herwydd, mae arfer da wrth gyflenwi ymagwedd seiliedig ar hawliau i gyllidebu'n amlygu'r defnydd o ddadansoddi cyllideb fel offeryn y gall cymunedau a rhanddeiliaid ei ddefnyddio i ddeall sut mae cyllidebau'n gweithio dros hawliau grwpiau diddordeb, yn cynnwys plant a phobl ifanc. →

Mae cynhyrchu datganiadau cyllideb ar gyfer plant yn galluogi rhanddeiliaid i archwilio gydag eglurder sut mae hawliau plentyn yn cael eu gweithredu. Mae hyn yn ei gwneud yn haws clustnodi ymyrraeth benodol a'r newidiadau sydd eu hangen i gyflymu cyflenwi'r hawl hwn i blant a gwella'r deilliannau. Mae cynhyrchu cyllidebau ar gyfer plant yn hwyluso cyfranogiad effeithiol gan blant mewn penderfyniadau gwario sy'n effeithio ar eu bywydau.

Un o'r offerynnau arferol ar gyfer cyflawni hyn yw cyflenwi cyllidebu cyfranogol.

Er bod ei wreiddiau mewn cyd-destun tra gwahanol i Gymru fodern, mae cyllidebu cyfranogol yn dda i'r llywodraeth ac yn dda i gymunedau.

Gall cyllidebu cyfranogol ddarparu llawer o fuddion. Pan ddaw aelodau cymuned at ei gilydd i rannu syniadau a gwybodaeth, gall eu cyfranogiad adeiladu cydlynid cymdeithasol wrth i amrywiol sectorau greu gweledigaeth a dyheadau a rennir gyda'i gilydd. Gall gyflenwi mwy o dryloywder a thrwy hyn gall adeiladu parch at lywodraeth leol, gan wella'r cyfranogiad lleol mewn democratiaeth ac ar yr un pryd, trosglwyddo grym mewn modd ystyrlon o'r wladwriaeth i'r cymunedau

Gall cynghorwyr lleol, gweithwyr cyngor a phobl leol ffurfio partneriaethau mwy effeithiol a thrwy wneud hynny, gallant lunio consensws newydd o ran pwy 'sydd berchen ar' y penderfyniadau sy'n effeithio ar fywydau pobl. Gall hyn yn ei dro gynyddu cyfalaf cymdeithasol wrth i bobl deimlo eu bod yn cael eu grymuso i gymryd rhan, i gymryd cyfrifoldeb am eu cyfranogiad, i gael mwy o reolaeth dros eu bywydau a gwir ymdeimlad o berchenogaeth dros y deilliannau.

Datblygwyd y Pecyn Cymorth hwn yng nghyd-destun ehangach yr angen am wella gallu a llythrennedd ariannol pobl ifanc yng Nghymru. O bosib, mynediad yw'r rhwystr mwyaf o hyd i ddadansoddi cyllideb effeithlon ac felly i allu pobl i gymryd rhan mewn cyllidebu cyfranogol.

Er mwyn goresgyn yr her hon a galluogi grwpiau – yn cynnwys pobl ifanc – i gymryd rhan mewn dadansoddi cyllideb a gwneud penderfyniadau cyllideb, mae angen i ni wella tryloywder cyllidebu ac adeiladu'r gallu i roi'r sgiliau i bobl fel y gallant gyfranogi.

FFACTOR AU LLWYDDIANT

Wrth i chi **ddatblygu** a **chyflenwi** eich prosiectau cyllidebu cyfranogol eich hun mae'n fuddiol **adeiladu** ar yr hyn sy'n hysbys yn barod ynghylch arfer gorau.

FFACTORAU LLWYDDIANT AR GYFER CYLLIDEBU CYFRANOGOL

Wrth i chi ddatblygu a chyflenwi eich prosiectau cyllidebu cyfranogol eich hun, mae'n ddefnyddiol adeiladu ar yr hyn sy'n hysbys yn barod ynghylch ymarfer gorau.

Mae buddion ac apêl cyllidebu cyfranogol wedi gyrru llawer o ymchwiliad sy'n ceisio nodi'r ffordd orau o beri iddo lwyddo, boed yn ei gyd-destunau gwreiddiol ac yn y modd y mae'r ymagwedd yn esblygu mewn gwledydd fel y DU.

Ni fwriedir yr adran hon o'r Pecyn Cymorth i fod yn adolygiad ffurfiol o'r llenyddiaeth hon, ond caiff ei hysbrydoli gan y cyfryw adolygiad. Mae'n amlinellu:

- yr amodau gwaelodol sy'n ymddangos yn angenrheidiol ar gyfer ymagwedd gyfranogol
- gwerthoedd ac egwyddorion allweddol a all fod yn graidd i fodel effeithiol ar gyfer prosiectau
- nodweddion allweddol a all ddangos bod ymarfer effeithiol yn digwydd.

Amodau

Mae'n rhaid i gyllidebu cyfranogol gyda phobl ifanc o fewn ymagwedd seiliedig ar hawliau i wneud polisiau gael ei danategu gan ymagwedd seiliedig ar hawliau i gyllidebu.

Tra bydd eich gyd-destun lleol yn siapio'ch ymagwedd, mae'n debyg bod yr amodau canlynol yn angenrheidiol er mwyn i ymagwedd seiliedig ar hawliau tuag at gyllidebu fod yn llwyddiannus:

- Parodrwydd gan yr actorion gwleidyddol a gweinyddol perthnasol i agor y gyfundrefn wleidyddol, i ddiwygio gweinyddiaeth gyhoeddus ac i weithredu rhwymedigaethau hawliau dynol mewn dull cyfranogol.
- Derbyn rheolaeth cyfraith a chyfranogiad democrataidd ystyrlon; byddai barnwriaeth annibynnol, a allai orfodi'r hawl i wybodaeth, yn fonws ychwanegol.
- Parodrwydd llywodraeth a chymdeithas sifil i gydweithredu dros nod cyffredin penodol.
- Bodolaeth sefydliadau cymdeithas sifil gyda'r potensial i gynnull y boblogaeth a chychwyn rhwydweithiau eang.

Yr argymhellion penodol yw:

Cynyddu tryloywder cyllidebau trwy:

- gyhoeddi'r holl ddogfennau a gynhyrchwch,
- cynnal gwrandawiadau cyhoeddus ar y gyllideb; a
- sefydlu mecanweithiau archwilio er mwyn cael mewnbwn gan y cyhoedd ar broblemau gyda rhaglenni penodol a'r hyn ddylai gael ei archwilio.

Cynyddu gallu'r rhanddeiliaid i ddadansoddi a deall cyllidebau'r llywodraeth drwy:

- ddatblygu modiwlau hyfforddiant cyllideb cymhwysol y gellir eu defnyddio wrth gynllunio pecynnau hyfforddi a dargedir ac a addasir ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd. Dylai'r modiwlau gwmpasu materion system, dadansoddi cyllideb a phrosesu cyllideb a materion eiriolaeth.
- cyflenwi hyfforddiant drwy weithdai ar gyfer y cyfryngau, cyrff llywodraeth heb fod yn rhai adrannol a'r sector cymunedol a gwirfoddol er mwyn eu galluogi i gyrchu ac i drafod gwybodaeth gyllidebu.

Cynhyrchu cyllidebau ar gyfer plant sy'n cynyddu tryloywder eich gwariant ar blant a phobl ifanc.

Sicrhau bod y cyllidebau ar gyfer y plant hyn:

- yn cael eu datblygu'n gydweithredol gyda chymunedau lleol ac arweinwyr cymuned gan wella'u galluoedd i weithredu fel y cyrff gwarchod go iawn.
- yn ymdrechion cronus tymor hir a adeiledir gydag amser, fel y gall cyllidebau dyfu i gynnwys gwariant o'r sectorau cyhoeddus a phreifat, ac o lefelau niferus o lywodraeth, gyda data tueddiadau.
- yn cynnwys dadansoddiad er mwyn ychwanegu esboniad at y cyllidebau.
- yn cael eu gosod yn y cyd-destun lleol ac yn cwmpasu'r themâu sy'n bwysig i'r ardal ddaearyddol benodol y maen nhw'n ymwneud â hi.

Pan fydd yr amodau hyn yn eu lle, gall amgylchedd fodoli sy'n hyrwyddo cyllidebu cyfranogol effeithiol.

Gwerthoedd ac egwyddorion

Mae cyllidebu cyfranogol yn benodol i'r cyd-destun. Bydd angen i chi gynllunio'ch ymagwedd fel y bydd yn cydweddu â nodweddion eich cymuned, fel strwythurau llywodraeth a'ch amgylchedd gwleidyddol lleol.

Bydd y gwerthoedd a'r egwyddorion iawn yn eich helpu i wneud hyn mewn ffordd gydweithredol er mwyn sicrhau ei fod yn bodloni amcanion pawb sydd ynghlwm, yn y ffordd orau.

Mae'r Uned Cyllidebu Cyfranogol wedi clustnodi naw egwyddor o bwysigrwydd allweddol:

- **Perchenogaeth leol.** Dylai'r trigolion gyfrannu at osod blaenoriaethau cyllideb a chlustnodi prosiectau ar gyfer gwariant cyhoeddus yn eu hardal ble bynnag y bo modd.
- **Cyfranogiad uniongyrchol.** Dylai cyllidebu cyfranogol gynnwys cyfranogiad uniongyrchol ynghyd â chynrychiadol ble bynnag y bo modd.
- **Cefnogaeth i ddemocratiaeth gynrychiadol.** Gall cyllido cyfranogol gynyddu ymddiriedaeth dinasyddion mewn cynghorwyr a rhoi hwb i rôl cynghorwyr ward.
- **Ymglymiad prif ffrwd.** Gydag amser dylai prosesau cyllidebu cyfranogol symud i gyfeiriad cynnwys trigolion mewn penderfyniadau dros gyllidebau prif ffrwd (yn hytrach na dim ond prosesau grantiau bach).
- **Hygyrchedd.** Mae'n rhaid i gyfranogwyr gael mynediad da a chilir at brosesau cyllidebu cyfranogol.
- **Tryloywder.** Cynllunnir prosesau cyllidebu cyfranogol er mwyn rhoi gwybodaeth lawn a chilir i ddinasyddion am gyllidebau cyhoeddus yn eu hardal, hyd yn oed y rhai nad oes ganddynt lais uniongyrchol ynddynt.
- **Ystyriaeth.** Dylai prosesau cyllidebu cyfranogol dywys dinasyddion y tu hwnt i ddewis personol a chynnwys ystyriaeth ystyrlon o gwmpas penderfyniadau cyllideb. ➡

- **Grymuso.** Mae digwyddiadau cyllidebu cyfranogol yn ymwneud yn ganolog â grymuso dinasyddion lleol mewn penderfyniadau ynghylch gwasanaethau lleol a siapio'u hardal leol trwy bennu rhan o gyllideb gyhoeddus.
- **Cyfrifoldeb a rennir.** Dylai cyllidebu cyfranogol lunio pwrpas cyffredin ac ennyn ymroddiad gan yr holl randdeiliaid.

Mae cyhoeddiad yr Uned Cyllidebu Cyfranogol 'Gwerthoedd, Egwyddorion a Safonau Cyllidebu Cyfranogol' (2008) yn helaethu ar bob un o'r egwyddorion hyn i gynnwys:

- Y gwerthoedd sy'n tanategu pob egwyddor.
- Safonau y dylech anelu atynt wrth i chi roi pob egwyddor ar arfer.

Nodweddion allweddol:

Gall y nodweddion allweddol canlynol ddangos cyllidebu cyfranogol llwyddiannus ar arfer:

- Ceir cylchred blynyddol o gyllideb, adolygu blaenoriaethau a chynllunio. Mae eich prosiectau'n gweithio mewn cylchred blynyddol sy'n gysylltiedig â'ch amserlen gyllidebu.
- Mae pobl leol ynghlwm wrth y prosiect trwy gydol y cylchred, yn gosod blaenoriaethau a gwneud penderfyniadau cyllidebu, yn cynnwys adolygu perfformiad yn y gorffennol a gosod blaenoriaethau am y dyfodol.
- Bydd pobl yn derbyn sgiliau i fedru cymryd rhan, fel y byddant yn deall sut mae cyllidebu'n gweithio a gwneud cyfraniadau ystyrlon i drafodaethau a phenderfyniadau.
- Mae prosiectau'n dechrau trwy 'feddwl yn fach' gyda chyllidebau. Mae maint y gyllideb a bennir yn aml yn dechrau'n fach, dyweder un y cant o'ch cyllideb, ac mae'n tyfu'n araf yn y blynyddoedd nesaf wrth i'ch model a'ch profiad ddatblygu.
- Mae eich cyllidebau dewisol yn cysylltu meysydd angen blaenoriaeth yn glir â dewisiadau pobl leol.
- Mae eich model yn cynnwys rheolau gwneud penderfyniadau, a gytunir gan bobl leol, sy'n ystyried ffactorau lleol ac yn eich arwain o ran sut rydych yn pwysoli pennu'r arian i'r meysydd sydd â'r angen mwyaf.
- Mae eich proses yn agored ac yn dryloyw. Gall pobl leol weld eu penderfyniadau'n cael eu trosi'n brosiectau a gwasanaethau go iawn yn eu cymunedau.

Pan fod y nodweddion hyn yn amlwg, gall hyn ddangos bod eich mentrau cyllidebu cyfranogol yn peri i'r grym gael ei drosglwyddo mewn modd ystyrlon o'r wladwriaeth i gymunedau, gan greu cyfrifoldeb a rennir a pherchenogaeth leol.

SUT MAE SEFYDLIADAU ERAILL WEDI ELWA OHERWYDD CYLLIDEBU CYFRANOGOL?

Pwy sy'n defnyddio cyllidebu cyfranogol?
Beth sy'n gweithio a beth mae sefydliadau
wedi dysgu? Bydd yr astudiaethau achos
hyn yn eich helpu i adeiladu ar y cynnydd
a wnaed a'r gwersi a ddysgwyd gan
grwpiau eraill yng Nghymru a'r DU.

SUT MAE SEFYDLIADAU ERAILL WEDI ELWA OHERWYDD Y PECYN CYMORTH CYLLIDEBU CYFRANOGOL HWN?

YSGOGI DYSGWYR YN ABERTAWA (AMGYLCHEDD DYSGU ANFFURFIOL)

Mae ELIS yn brosiect cwricwlwm gwahanol sy'n gweithio gyda 15 ysgol ar draws Abertawe ar ran yr awdurdod lleol. Caiff pobl ifanc eu hatgyfeirio at y prosiect gan ysgolion oherwydd eu presenoldeb isel ac oherwydd eu bod mewn perygl o gael eu gwahardd yn barhaol o'r ysgol. Defnyddiodd ELIS gyllidebu cyfranogol er mwyn adeiladu sgiliau gweithio mewn tîm ac i amlygu gwerth arian trwy gynllunio ymweliad grŵp.

Nodau

- Cyflwyno cyllidebu cyfranogol fel arf i alluogi pobl ifanc i gymryd perchenogaeth dros eu proses o wneud penderfyniadau.
- Datblygu sgiliau cyllidebu, ynghyd â sgiliau cysylltiedig fel cyfathrebu a thrafod.
- Meithrin trafodaeth am arian a dealltwriaeth o werth.

Y Broses

- Mynychodd yr hwyluswyr grŵp sesiwn hyfforddi ar ddefnyddio'r pecyn cymorth cyllidebu cyfranogol.
- Datblygwyd rhaglen ddysgu a oedd yn canolbwyntio ar gyllidebu, gyda'r nod terfynol o gynllunio taith ar gyfer y grŵp.
- Cynhaliwyd sesiynau gyda'r bobl ifanc i benderfynu ar agweddau o'r ymweliad, fel lleoliad, trefniadau teithio a bwyd.
- Roedd gan bob un o'r rhain oblygiadau ariannol yr oedd yn rhaid i'r grŵp ymchwilio iddynt, rhoi adborth arnynt ac yna sicrhau'r opsiwn gorau o fewn y gyllideb oedd ar gael.
- Defnyddiwyd gweithgareddau cyllidebu o'r pecyn cymorth cyllid personol i gyfoethogi'r dysgu.
- Cynlluniwyd yr holl daith gan y grŵp ei hun ac fe'i cynhaliwyd yn llwyddiannus cyn gwyliau'r Nadolig.

Deilliannau ac effaith

- Y grŵp cyfan yn gweithio'n gydlynol tuag at nod cyffredin.

- Dealltwriaeth o'r gwir gost sydd ynghlwm wrth gynllunio taith – roedd llawer o'r bobl ifanc heb sylweddoli faint yw'r gost o fynd â nhw allan ar y cyfryw ymweliadau.
- Roedd y dysgwyr yn frwdfrydig ynghylch y broses gyllidebu cyfranogol. Teimlent eu bod yn cyfrannu, ac fel y cyfryw, cafwyd ymateb da ganddynt i'r sesiynau, gan iddynt gyflwyno syniadau a mewnwleidiad cadarnhaol a dangos sgiliau cyfathrebu a thrafod.

Pwyntiau dysgu allweddol

- Drwy gyfuno'r deunyddiau dysgu o'r Pecyn Cymorth Cyllid Personol â'r cyfleoedd a'r syniadau o'r Pecyn Cymorth Cyllidebu Cyfranogol, crëwyd rhaglen a allai ddatblygu dysgu o gwmpas cyllidebu, a darparu profiad cyllidebu ymarferol ar yr un pryd.
- Oherwydd bod y dysgwyr yn gweithio tuag at nod terfynol go iawn, cawsant eu cymell i gyfranogi a'u hysgogi i ymgysylltu â'r dysgu yn ei gyfanrwydd.

UNED CYFEIRIO DISGYBLION HOWARDIAN (AMGYLCHEDD DYSGU ANFFURFIOL)

Mae UCD Howardian yn darparu ar gyfer pobl ifanc 11-16 oed y mae pob un ohonynt wedi'u gwahardd o addysg prif ffrwd oherwydd materion ymddygiadol ac anghenion arbennig. Mae'r bobl ifanc yn mynychu'n llawn amser, gan gymryd rhan mewn gwersi a lleoliadau gwaith. Cyflwynwyd cyllidebu cyfranogol gan ddefnyddio'r cysyniad o daith i'r bobl ifanc fel gwobr.

Nodau

- Gwellu'r lefelau presenoldeb.
- Magu hyder y bobl ifanc, yn benodol mewn perthynas â byw'n annibynnol.
- Gwellu'r lefel o gyfranogiad ymhlith y dysgwyr.

Y Broses

- Cafodd y bobl ifanc oedd wedi cyflawni presenoldeb o 85% o leiaf dros y tymor gyfle i gynllunio taith wobwr.
- Gwnaed cysylltiadau â'r cymhwyster Rhwydwaith y Coleg Agored, 'Cyllidebu Cyfranogol', fel y byddai gwaith y bobl ifanc yn cyfrannu at gymhwyster hefyd.
- Rhoddwyd rolau rheolwyr prosiect i ddysgwyr penodol i hybu sgiliau cyfathrebu, trafod a chyfranogi.

Deilliannau ac effaith

- Roedd y bobl ifanc yn ymgysylltu ac yn frwdfrydig ynghylch gwneud cynlluniau a phenderfyniadau ariannol.

- Gwir welliant o ran gweithio mewn tîm, datrys problemau a gwneud penderfyniadau.
- Ymwybyddiaeth gan y bobl ifanc fod dysgu sut i gyllidebu'n effeithiol yn bwysig ar gyfer eu bywydau yn y dyfodol.
- Cafodd y dysgwyr a gymerodd ran achrediad ychwanegol ar ffurf y cymhwyster Rhwydwaith y Coleg Agored.
- Gwelliant mewn presenoldeb o ran y rhai oedd ynghlwm wrth y cyllidebu cyfranogol.

Pwyntiau dysgu allweddol

- Er na all cyfleoedd cyllidebu cyfranogol fod yn rhai 'go iawn' bob tro, roedd yn amlwg bod y dysgwyr yn frwdfrydig dros y ffaith eu bod yn gweithio tuag at eu gwobr eu hun.
- Wrth i ddysgwyr ddechrau cymryd perchenogaeth o'r broses o wneud penderfyniadau, maent yn datblygu sgiliau yn ddjarwybod ac mae'n bwysig myfyrio ar y rhain.
- Mae creu cysylltiadau â chymwysterau yn ffordd fuddiol o sicrhau bod y bobl ifanc yn cael cydnabyddiaeth ffurfiol am y gwaith maent yn ymgymryd ag ef.

SUT MAE SEFYDLIADAU ERAILL WEDI ELWA OHERWYDD CYLLIDEBU CYFRANOGOL?

YMDDIRIEDOLAETH PLANT A PHOBL IFANC BRIGHTON A HOVE A'R GRŴP NOVAS SCARMAN - RHAGLEN 'CHILDREN CAN DO'

Dros y pum mlynedd diwethaf, mae Grŵp Novas Scarman (mewn partneriaeth ag Ymddiriedolaeth Plant a Phobl Ifanc Brighton a Hove) wedi bod yn rhedeg rhaglen dinas gyfan o'r enw Children Can Do. Mae'n darparu grantiau o hyd at £3,000 a chymorth datblygu dynodedig i sefydliadau bach allddodol sy'n darparu gweithgareddau a gwasanaethau i Blant a Phobl Ifanc 5 – 13 mlwydd oed.

Nodau

- Canolbwyntio ar Blant a Phobl Ifanc (PPhl) nad oes ganddynt lawer o fynediad at weithgareddau priodol.
- Cael eu harwain gan blant ac annog a chefnogi PPhl i gymryd rhan weithredol mewn nodi eu hanghenion personol eu hun.

- Helpu plant i gadw'n ddiogel, bod yn hapus, cael hwyl a gwneud yn dda, gwneud newid cadarnhaol yn eu cymuned a'u paratoi ar gyfer eu dyfodol.

Y Broses

- Mae swm o £50,000 y flwyddyn ar y bwrdd y gall plant a phobl ifanc wneud penderfyniadau amdano. Mae'r holl bwyslais ar draws yr holl brosesau'n ymwneud â chael plant i arwain y rhaglen.
- Mae plant yn ffurfio craidd y prosesau gwneud penderfyniadau ynghylch sut caiff yr arian ei wario.
- Sefydlir panel sy'n cynnwys plant ac oedolion.
- Rhoddir hyfforddiant fel bod gan y panel y sgiliau, y wybodaeth a'r profiad sydd eu hangen arnynt ynghyd â sicrhau bod eu disgwyliadau'n realistig.
- Mae'r plant yn pleidleisio ac yn penderfynu ar ba brosiectau fydd yn cael eu hariannu ac o faint.
- Darperir cymorth technegol gan yr oedolion ynghyd â'r hwylusydd a fydd wedi ymweld â'r holl grwpiau, yn aml mwy nag unwaith.
- Daw cyfranogiad drwy ysgolion, clybiau ar ôl ysgol ac amrywiol rwydweithiau.
- Maent yn anelu at gyrraedd grwpiau mwy ymleiddiedig o blant gan weithio gyda gweithwyr allgymorth a gweithwyr datblygu.

Deilliannau ac effaith

- Dros y pum mlynedd diwethaf mae 140 o brosiectau wedi cael eu hariannu drwy'r rhaglen hon gan roi budd i dros 4,000 PPhl yn y ddinas.
- Roedd aelodau'r panel yn cynnwys PPhl gydag anabledau ac yn aml cawsant eu recriwtio i adlewyrchu amrywiaeth ddiwylliannol y ddinas ynghyd ag ardaloedd daearyddol.
- Arweiniodd hyn i gyllido prosiectau a oedd yn aml yn wahanol iawn i'r gweithgareddau arferol y byddai'r Ymddiriedolaeth Plant a Phobl Ifanc wedi'u cefnogi. Yn aml mae'r rhain yn fentrau newydd a ddatblygwyd gan y plant eu hun.
- Llwybrau dilyniant ar gyfer y plant a phobl ifanc sy'n cymryd rhan. Drwy ysgogi plant pan yn ifanc, maen nhw felly'n ymgysylltu â phrosesau gwneud penderfyniadau eraill ar draws y ddinas. ➡

Pwyntiau dysgu allweddol

- Hwyluso - Pwysigrwydd buddsoddi digon o amser ac adnoddau yn y prosesau hwyluso mewn ffordd briodol nad yw'n creu dibyniaeth. Mae hyn yn cynnwys yr ymweliadau allgymorth cychwynnol i gefnogi plant wrth ddatblygu eu syniadau.
- Hyfforddiant - Pwysigrwydd darparu hyfforddiant priodol sy'n rhoi'r sgiliau, y wybodaeth, y profiad a'r hyder i'r cyfranogwyr a fydd yn eu galluogi i ymgymryd â phrosesau cyllidebu cyfranogol mewn ffordd ystyrlon.
- Prosesau gwneud penderfyniadau - Mae'n rhaid i'r rhain gael eu harwain gan PPhl ond gan ganiatáu i oedolion ddarparu'r cyfraniad technegol a'r gefnogaeth sydd eu hangen i sicrhau bod dadl ddeallus yn cael ei chynnal a bod penderfyniadau'n cael eu gwneud mewn ffordd dryloyw.

'YOU DECIDE!' YN TOWER HAMLETS: CYFLE I GYNNWYS POBL IFANC

Cychwynnodd y prosiect 'You Decide!' yn Tower Hamlets ym mis Ionawr 2009. Yn ystod y pedwar mis cyntaf cynhaliwyd wyth digwyddiad ganddynt ble gwariodd 815 o drigolion bron £2.4 miliwn. Daeth yr arian o gyllideb ganolog y cyngor ac fe gafodd ei wario ar wasanaethau cyngor prif ffrwd ychwanegol. Ym mis Hydref 2009 trefnwyd digwyddiad cyllidebu cyfranogol plant a phobl ifanc ganddynt mewn Cynhadledd Cynghorau Ysgol ble cafodd y cyfranogwyr benderfynu ar sut i wario £160,000 o gyllideb y cyngor.

Nodau

- Cyflwyno cyllidebu cyfranogol fel offeryn i gyflenwi targedau Cytundebau Ardal Lleol (CALlau).

- Cyflwyno cyllidebu cyfranogol fel medr creiddiol o fewn y cyngor ac yn ei dro cryfhau gwneud penderfyniadau cyllidebol tryloyw ac atebol o fewn ac ar draws gwasanaethau cyflenwi allweddol.
- Parhau i gryfhau cyfranogiad cyfranogol, democratiaeth leol a grymuso trigolion yn Tower Hamlets.

Y Broses

- Gofynnodd y tîm cyllidebu cyfranogol am 'gynigion' ar gyfer gwasanaethau a allai ymddangos yn y dewislenni 'You Decide!'. Roedd yn rhaid i'r holl wasanaethau fod yn rhai cyngor prif ffrwd. Yn ychwanegol, roedd yn rhaid iddynt fodloni un o'r pum blaenoriaeth cabinet neu un o'r blaenoriaethau Partneriaeth Ardal Leol (PAL) a glustnodwyd gan y PALau dros y flwyddyn ddiwethaf.
- Yna cyflwynwyd y gwasanaethau hyn o flaen y Cabinet cyn cael eu rhoi at ei gilydd yn y ddewislen.
- Rhoddwyd yr eitemau ar y ddewislen dan y categorïau canlynol: 'Lleihau'r Lefelau o Ddiweithdra ymhlith Pobl Ifanc', 'Mynd i'r Afael ag Ymddygiad Gwrthgymdeithasol', 'Gwella Canlyniadau TGAU', 'Gwella Ansawdd y Parth Cyhoeddus' a 'Gwella Glendid'.
- Rhedodd Tower Hamlets ymgrych hysbysebu a oedd yn cynnwys hysbysebu 'uwchben' ac 'islaw'r' llinell. Gan gymysgu technegau hysbysebu traddodiadol (fel hysbysebion, datganiadau i'r wasg, posteri a thaflenni) ag ymagwedd fwy rhwydweithiol.
- Drwy ddefnyddio'r rhwydweithiau cymunedol a adeiladwyd gan aelodau'r Tîm Rheoli Cymdogaeth, roedd yn bosibl iddynt ledaenu'r gair ynghylch y digwyddiad drwy grwpiau a mudiadau pobl ifanc.

- Pan gyrhaeddodd nhw, cafodd y bobl ifanc eu rhannu a'u gosod ar fyrddau gyda phobl o wahanol gymunedau a grwpiau oedran.
- Hwyluswyd pob bwrdd gan hwylusydd hyfforddedig a geisiodd sicrhau bod pawb o gwmpas y bwrdd yn cael cyfle i fynegi eu barn.
- Gweithiodd hyn yn dda yn sawl un o'r wyth digwyddiad ac o ganlyniad daeth y bobl ifanc yn eiriolwyr dros eu gwasanaethau ond hefyd fe'u helpodd i feddwl am y materion pwysig i bleidleisio drostynt pan fyddai eu gwasanaethau wedi cael eu 'prynu'.

Pwyntiau dysgu allweddol

- Defnyddio cynghorau ysgol i gyrraedd croestoriad eang o bobl ifanc.
- Trefnu hysbysebu ar gyfer digwyddiadau sy'n defnyddio technegau traddodiadol gyda rhwydweithiau cymunedol a gwaith allgymorth.

THE VILLAGE SPEND. COEDPOETH. GOGLEDD CYMRU

Defnyddiwyd cyllid praesept mewn proses gyllidebu cyfranogol gan Trefnu Cymunedol Cymru, sy'n fudiad cymunedol eang ei sail, ar y cyd â Help the Aged a'r Cyngor Cymuned yng Nghoedpoeth, er mwyn penderfynu sut i wario £20,000 yn y pentref lleol. Cynlluniwyd y peilot gan grŵp llywio bach o gyfranogwyr o'r gymuned a'r sector gwirfoddol, cynrychiolydd o'r Uned Cyllidebu Cyfranogol, ynghyd â Chadeirydd Cyngor Cymuned Coedpoeth.

Nodau

- Ennyn diddordeb trigolion yn y broses gyllidebu cyfranogol gyda'r Cyngor Cymuned.
- Annog Cynghorwyr Cymuned newydd i ddod ymlaen.
- Rhoi llais i drethdalwyr yn y modd y caiff arian ei wario.
- Datblygu dinasyddiaeth mewn plant ysgol lleol.
- Treialu'r model cyllidebu cyfranogol yng Nghymru.
- Ennyn diddordeb llunwyr polisi yng Nghymru.
- Datblygu model o gyfranogiad mewn cyllidebau ar gyfer pobl hŷn.

Y Broses

- Dosbarthwyd taflen i holl drigolion y pentref yn eu hysbysu am y broses a'u gwahodd i gyfarfod cyhoeddus.
- Yn y cyfarfod cyhoeddus cyntaf gofynnwyd i'r cyfranogwyr awgrymu syniadau am brosiectau dan themâu a baratowyd ymlaen llaw.

- Cafodd y syniadau hyn am brosiectau eu blaenoriaethu a dewiswyd y chwech mwyaf poblogaidd.
- Cafodd y syniadau am brosiectau eu costio a'u paratoi.
- Cynhaliwyd ail gyfarfod cyhoeddus ble cafodd y prosiectau eu cyflwyno a gofynnwyd i'r cyfranogwyr ddewis eu tri gorau.
- Cynhaliwyd proses flaenoriaethu gyfochrog gyda'r plant ysgol gynradd a fwydodd eu syniadau ar gyfer cynigion prosiect. Er na wnaethon nhw fynychu'r cyfarfodydd cyhoeddus.

Deilliannau ac effeithiau

- Er mai menter fach oedd y peilot 'The Village Spend', sefydlodd achos cryf dros fentrau cyllidebu cyfranogol eraill yng Nghymru ac mewn ardaloedd gwledig.
- Cyfrannodd y trigolion a'r disgyblion ysgol ynghylch beth oedd yn dda yn eu pentref a beth oedd angen ei wella.
- Cadarnhaodd y broses waith ac arweinyddiaeth y Cyngor Cymuned.
- Cynyddodd y broses y llythrennedd cyllideb.
- Cafwyd ymdeimlad o berchenogaeth dros y prosiectau dilynol.
- Arweiniodd y mater o osod croesfan gerddwyr at greu perthynas rhwng y bobl leol ac uwchfarchnad leol y Co-op gan berswadio'r cwmni i roddi arian i'r cynllun croesfan.
- Mae cyllidebu cyfranogol yn mynd i'r afael â dinasyddiaeth yn nhermau hawliau, rolau a chyfrifoldebau a gweithiodd yn dda fel cyfrwng y gellid ysgogi cyngor yr ysgol o'i fewn.

Pwyntiau dysgu allweddol

- Pwysigrwyd ysgogi trigolion hŷn ochr yn ochr â phlant a phobl ifanc. ➡

ASTUDIAETH ACHOS: YOUTHBANK UK

Ceir enghreifftiau da o ymglymiad pobl ifanc wrth gyllidebu cyfranogol yn y DU mewn cynlluniau fel YouthBank a Youth Opportunity a Capital Funds. Prif nodweddion YouthBanks yw:

- Mae YouthBank yn fenter rhoi grantiau ar gyfer y DU gyfan a redir gan bobl ifanc ar gyfer pobl ifanc.
- Mae YouthBanks yn darparu grantiau bach i brosiectau a arweinir gan bobl ifanc, sydd o fudd i'r gymuned ac sydd hefyd o fudd i'r bobl ifanc sy'n cymryd rhan. Mae YouthBank UK yn cyd-drefnu'r rhwydwaith o fwy na 80 YouthBank lleol ar draws y Deyrnas Unedig.
- Y bobl ifanc eu hun sy'n gwneud penderfyniadau ynghylch pwy sy'n derbyn yr arian, sut caiff YouthBank ei redeg a, thrwy Fwrdd Ymddiriedolwyr o blith pobl ifanc, mae hefyd yn rheoli'r rhaglen ar gyfer y DU gyfan.

Ymglymiad YouthBanks wrth y Gronfa Loteri Fawr

Gwelir enghraifft genedlaethol o ymglymiad pobl ifanc wrth wneud penderfyniadau cyllideb yn ymglymiad YouthBanks wrth y broses o wneud penderfyniadau ynghylch pennu £40 miliwn o Grantiau Cronfa Pobl Ifanc y Gronfa Loteri Fawr i Sefydliadau.

Y Broses

- Rhwng Ebrill 2005 a Rhagfyr 2006 ffurfiodd pobl ifanc o YouthBanks lleol ac oedolion o amrediad o sefydliadau banel ym mhob un o'r naw rhanbarth yn Lloegr.
- Dadansoddodd pob panel gynigion gan sefydliadau o fewn y rhanbarth a phenderfynu pa rai fyddai'n derbyn cyllid.
- Hwylusodd YouthBank y cyfarfod (a gynhaliwyd ym mhob rhanbarth pob deufis) gan sicrhau bod pobl ifanc yn chwarae rhan lawn a sefydlu dull o wneud penderfyniadau a oedd yn sicrhau bod safbwyntiau pawb yn cael eu cynrychioli.
- Cynlluniwyd y cyfarfodydd i fod yn ddifyr ac yn gynhwysol.
- Cynhaliwyd cyn-gyfarfodydd gyda phobl ifanc i sicrhau eu bod wedi'u paratoi'n dda a bod ganddynt ddigon o hyder i gymryd rhan.
- Cafodd y bobl ifanc y cyfle i arwain y broses trwy gadeirio cyfarfodydd.

Deilliannau ac effeithiau

- Roedd y bobl ifanc yn ymglymu'n weithredol yn y broses o wneud penderfyniadau am wario £40 miliwn – roedd hwn yn llwyddiant mawr.
- Daeth y cyfuniad o bobl ifanc a hŷn â gwahanol brofiadau a safbwyntiau i'r broses o wneud penderfyniadau.
- Dywedodd y bobl ifanc a gyfrannodd eu bod wedi cael y buddion canlynol o ganlyniad i'w hymglymiad:
  - Cynnydd mewn hyder a phendantwydd.
  - Gweithio mewn tîm a gweithio gyda phobl oedd yn newydd iddynt.
  - Gwell dealltwriaeth o ddeilliannau a thargedau.
  - Sgiliau cyfathrebu, trafod, cadw amser, gwneud penderfyniadau a threfnu.

Pwyntiau dysgu allweddol

- Gwella cyfranogiad pobl ifanc drwy gynllunio cyfarfodydd sy'n ddifyr a phleserus.
- Rhedeg cyn-gyfarfodydd gyda phobl ifanc i sicrhau eu bod wedi'u paratoi'n dda a bod ganddynt ddigon o hyder i gyfrannu mewn trafodaethau gydag oedolion.

CYNLLUNIO AR GYFER CYLLIDEBU CYFRANOGOL GYDA PHOBL IFANC

Beth fydd yn gweithio i ni? Pa feysydd ddylen ni fynd i'r afael â nhw? Y camau cyntaf yw **ystyried** pa feysydd cyllideb neu weithgaredd allai elwa fwyaf o ymagwedd gyfranogol, a chlustnodi **ymagwedd** sy'n addas i'ch sefydliad chi ac i'r bobl y dymunwch eu cyrraedd a'u cynnwys.

CYNLLUNIO AR GYFER CYLLIDEBU CYFRANOGOL GYDA PHOBL IFANC

Beth fydd yn gweithio i ni? Pa feysydd ddylen ni fynd i'r afael â nhw? Y camau cyntaf yw ystyried pa feysydd cyllideb neu weithgaredd allai elwa oherwydd ymagwedd gyfranogol, a chlustnodi ymagwedd sy'n addas i'ch sefydliad chi ac i'r bobl y dymunwch eu cyrraedd a'u cynnwys.

Bydd paratoi'n gywir yn eich helpu i sicrhau bod eich camau cyntaf mewn cyllidebu cyfranogol yn llwyddiannus: sylfaen gadarn y gallwch adeiladu arni ac estyn ei chyrhaeddiad o fewn eich sefydliad ac o fewn eich cymuned.

Defnyddiwch y testunau yn yr adran hon i'ch helpu i gynllunio'ch prosiect cyllidebu cyfranogol, cyn defnyddio'r syniadau a'r gweithgareddau cam wrth gam yn 'Arwain cyllidebu cyfranogol gyda phobl ifanc' wrth i chi ei gyflenwi.

Wrth i chi weithio drwy'r syniadau, ystyriwch yr amodau, yr egwyddorion a'r nodweddion allweddol y dylech eu rhoi yn eu lle.

PARATOI AR GYFER CYLLIDEBU CYFRANOGOL GYDA PHOBL IFANC

SUT GALL CYLLIDEBU CYFRANOGOL HELPU FY SEFYDLIAD I WNEUD PENDERFYNIADAU CYLLIDEB GWELL?

Mae cyllidebu cyfranogol yn hyrwyddo sgysiau manwl ynghylch yr hyn sydd o'r pwys mwyaf ym mywydau pobl.

Ar sail y sgysiau hyn, gall dealltwriaeth a rennir o'r materion a'r blaenoriaethau ymddangos. Pan gaiff ei wneud yn dda, gall cyllidebu cyfranogol gyflenwi gwell perfformiad sefydliadol oherwydd bod y cyllidebau'n cael eu cyfeirio at ble mae eu hangen fwyaf – ac nid i ble mae deiliaid y gyllideb yn credu bod eu hangen.

Bydd beth mae hyn yn ei olygu yn dibynnu ar sut rydych chi (a'ch cymuned) yn dewis diffinio perfformiad gwell. Gallai olygu effeithlonrwydd: cynnal y deilliannau presennol trwy wario llai o arian mewn ffyrdd mwy canolbwyntiedig. Gallai olygu effeithiolrwydd: cynyddu'r deilliannau y gallwch eu cyflawni tra byddwch yn cynnal y lefelau cyllideb presennol. Neu gallech anelu at gyflawni mwy allan o lai.

Ni waeth sut fyddwch yn ei ddiffinio, mae perfformiad gwell yn digwydd pan fydd rhanddeiliaid ar bob lefel, o ddatblygu strategaeth i gyflwyno gwasanaeth a thrigolion, yn cyfrannu at y sgysiau hyn fel y bydd y wybodaeth iawn yn gallu teithio o ble mae'n dod i ble mae ei hangen – yn cynnwys o fewn y gymuned.

Myfyrio:

- Pa feysydd o'n gwaith allai elwa oherwydd sgysiau manwl sy'n dweud wrthym beth sy'n wirioneddol bwysig?
- Pwy yn ein cymunedau allai fod ynghlwm wrth y sgysiau hyn, fel y bydd eu bywydau yn elwa oherwydd deilliannau gwell?
- Pwy yn fy sefydliad i allai gael eu cynnwys yn y sgysiau hyn, fel y gall gwybodaeth symud o ble'i cheir i ble mae ei hangen?

Gweithredu:

- Defnyddiwch daflen dempled rhif 1 yng nghefn y pecyn hwn i gipio'ch syniadau ar gyfer meysydd gwaith a fyddai'n cael y budd mwyaf o benderfyniadau cyllideb gwell, a pham. Gall hyn gynnwys meysydd gwasanaeth eang, fel cludiant, ysgolion neu agweddau ar hamdden a diwylliant; gallai fod yn ardaloedd neu gymunedau penodol; neu eitem cyllideb ar ei phen ei hun.
- Adeiladwch siart o'r bobl y dylech eu cynnwys fel bod pob lefel o'ch sefydliad yn ymgymryd â'r sgysiau hyn.

SUT GALL CYLLIDEBU CYFRANOGOL FOD O FUDD I'R BOBL IFANC SYDD YNGHLWM WRTHO?

Pan fod pobl ifanc ynghlwm wrth gyllidebu cyfranogol, maen nhw ar eu hennill mewn dwy ffordd: drwy well deilliannau mewn gwasanaethau sy'n effeithio arnyn nhw a/neu ar eraill; a thrwy'r profiad o gymryd rhan.

Mae pleidleiswyr ifanc ymhlith y rhai sydd wedi ymddieithrio fwyaf o wleidyddiaeth, sy'n golygu y gall eu safbwyntiau gael eu tangynrychioli yn y penderfyniadau a wneir gan gynrychiolwyr etholedig ac, o bosib, yn y penderfyniadau o ddydd i ddydd a wneir wrth i wasanaethau gael eu cyflenwi iddynt yn eu cymunedau. Mae cynnwys pobl ifanc mewn cyllidebu cyfranogol yn gwneud democratiaeth yn real. Mae'n creu cysylltiad amlwg rhwng eu hymglymiad a beth sy'n digwydd o ganlyniad. Mae'n sicrhau bod penderfyniadau sy'n effeithio ar eu bywydau yn cael eu seilio nid ar dybiaethau ond yn hytrach ar eu profiadau a'u mewnwelediadau personol. Pan fod cyllidebau'n ystyried eu gwir anghenion, mae pobl ifanc yn cael cyfleoedd i gael budd o well deilliannau mewn iechyd, addysg, cefnogaeth deuluol, hamdden a darpariaeth ieuencid, diogelwch ac wrth symud yn eu blaen i fyd gwaith. Gall y lefel hon o gyfranogiad barhau ar hyd yr amser a'i chyfieithu ei hun yn gyfranogiad mewn pleidleisio etholiadol.

Bydd bod yn rhan o'r broses hefyd yn cyfrannu at, ac yn annog, datblygiad dinasyddiaeth weithredol a sgiliau bywyd pobl ifanc. Gall y gweithdai a'r gweithgareddau dan arweiniad pobl ifanc a ddisgrifir yn ail ran y pecyn cymorth hwn adeiladu sgiliau hanfodol mewn rhifedd, llythrennedd a chyfathrebu, gweithio gydag eraill, hunanreolaeth a myfyrio.

Mae cymryd rhan yn herio pobl ifanc i adnabod ac ymgysylltu â'r materion maen nhw'n credu eu bod yn bwysig ac, ar y cyd â grwpiau eraill yn eu cymuned, maen nhw'n dysgu meddwl yn greadigol er mwyn cynhyrchu syniadau newydd, a throï'r rhain yn gynigion ymarferol ar gyfer gwelliant a chyflwyno'u hachos. Trwy bleidleisio dros gynigion, mae'n rhaid iddynt feddwl yn feiriadol ynghylch pob opsiwn a gwerthuso sut gallant gyfrannu at eu gweledigaeth am well dyfodol. Gall hyn nid yn unig wella'u datblygiad personol ond hefyd eu cyfraniad at ddatblygiad eu cymunedau a'u dealltwriaeth o'r angen am flaenoriaethu adnoddau a'r broses o wneud hyn.

Bydd yr agwedd ariannol o gymryd rhan yn cyfrannu at ddatblygu'r sgiliau a'r wybodaeth y mae eu hangen ar bobl ifanc er mwyn gwneud penderfyniadau tymor hir mwy deallus ynghylch eu materion ariannol eu hun.

Bydd hyn yn eu cynorthwyo i ddatblygu sgiliau i reoli eu harian yn fwy effeithiol yn y dyfodol a gall gyfrannu at dorri'r cylchred tloti.

Er mwyn i gyllidebu cyfranogol weithio i bobl ifanc mewn cymunedau, mae'n rhaid iddo fynd i'r afael â'r materion sy'n wirioneddol bwysig iddyn nhw ac sy'n eu cynnwys mewn ffyrdd ystyrlon a realistig.

Myfyrio:

- Gofynnwch i bobl ifanc pa feysydd o'n darpariaeth sy'n effeithio arnynt fwyaf?
- Ym mha ffordd mae ar bobl ifanc yr angen mwyaf am ddeilliannau gwell o'r gwasanaethau a ddarparwn?
- Sut gall cyllidebu cyfranogol wella sut rydym yn ymgysylltu â phobl ifanc o wahanol oeddrannau?
- Beth yw'r rhwystrau i'w cyfranogiad?

Gweithredu:

- Defnyddiwch daflen dempled rhif 2 yng nghefn y pecyn hwn i gipio'ch syniadau a chanolbwyntio'ch cynllunio. ➡

BETH YW'R CYFLEOEDD AM GYLLIDEBU CYFRANOGOL YN FY SEFYDLIAD I?

Pan wneir cyllidebu cyfranogol yn dda, bydd y meysydd cyllideb a gwmpasir yn aml yn cynyddu gydag amser. Mae hyn yn galluogi mwy o feysydd darpariaeth i elwa oherwydd gwell deilliannau a gyfeirir at gymuned. Ond mae'n bwysig dechrau yn y man cywir.

Bydd llawer o ddangosyddion o fewn eich cymuned yn eich cyfeirio at fannau cychwyn arfaethedig yn eich cyllideb. Pa le bynnag y byddwch yn cychwyn, bydd angen i chi gydbwyso cyfyngiadau mewnol â'r camau beiddgar a all helpu eich cymuned i weld y broses fel un real ac ystyrlon.

Gallai'r cyfyngiadau hyn gynnwys diffyg dealltwriaeth o gyllidebu cyfranogol, gwrthwynebiad naturiol i newid, gwrthwynebiad i ymglymiad allanol neu nad yw'n arbenigol mewn gwneud penderfyniadau, neu'n syml pan fod personoliaethau'n gwrthdaro ar ddwy ochr y ddadl.

Mae hyn yn golygu bod yn rhaid i randdeiliaid mewnol ac allanol deimlo y bydd y broses yn gweithio iddyn nhw cyn y byddant yn fodlon cefnogi unrhyw estyniad o gyllidebu cyfranogol i'w cyllidebau - neu i'w bywydau nhw. Ond pan fyddwch yn dechrau yn y man cywir, gallwch greu eiriolwyr dros gyllidebu cyfranogol yn eich sefydliad a'ch cymuned.

Beth yw'r 'man cywir' ar gyfer eich sefydliad chi? Bydd y dewis cywir yn dibynnu ar eich amgylchiadau unigryw. Yn y gorffennol, defnyddiwyd cyllidebu cyfranogol i bennu gwariant ar feysydd a oedd yn cynnwys trosedd ac ymddygiad gwrthgymdeithasol, yr amgylchedd, pobl ifanc, a gweithgareddau sy'n cynnal iechyd, ond mae'r prosiectau newydd yn dangos yn barhaus sut gall meysydd cyllideb eraill fod ar eu hennill. Efallai bod yno faes lle rydych yn gwybod ychydig iawn am wir anghenion neu ddymuniadau eich trigolion. Neu efallai mai maes yw hwn ble ceir yr angen mwyaf enbyd am wella canlyniadau. Gallai fod yn ganran fach o brif faes cyllideb creiddiol, neu gronfa fach, fwy dewisol. (Hyd yma, mae llawer o gyllidebau wedi bod yn eithaf bach neu wedi cynrychioli canran isel o gyfanswm y gwariant ar wasanaethau.)

Bydd graddfa eich maes cyllideb dewisol yn siapio'ch ymagwedd, y model a ddefnyddiwyd a'r camau a'r gweithgareddau y byddwch yn cyflenwi eich prosiect drwyddynt. Mae'r cylchred saith cam a ddisgrifir yn y cyflwyniad yn fan cychwyn da. Efallai yr hoffech addasu hwn i gydweddu â'ch amgylchiadau.

Wrth i chi ystyried eich opsiynau cofiwch fod cyllidebu cyfranogol yn gydweithredol. Cynhwyswch gydweithwyr a phobl ifanc ble bo angen wrth i chi glustnodi a chyfyngu ar eich opsiynau. A ydyw eu safbwyntiau yn gyson â'ch rhai chi, neu a ydyn nhw'n wahanol? Pam felly? A ydyw'r safbwyntiau'n newid wrth i chi symud i fyny neu i lawr o fewn adran? Beth am rhwng y gweithwyr llinell flaen a'u cydweithwyr yn y swyddfa, neu rhwng pobl gyda gwahanol gefndiroedd a phrofiad gyrfaol? Bydd eich cymuned, yn cynnwys, a chyda chymorth pobl ifanc, yn rhoi eu blaenoriaethau i chi o fewn eich maes cyllideb dewisol. Ond a allen nhw hefyd eich cyfeirio at ba feysydd ddylai'r rhain fod?

Myfyrio:

- Pa feysydd ydw i'n meddwl fyddai'n briodol ar gyfer cynnal peilot a datblygu ein hymagwedd at gyllidebu cyfranogol?
- Pa ffactorau sy'n gyrru fy syniadau? A ydw i'n bod yn feiddgar neu'n ofalus?
- Beth yw barnau fy nghydweithwyr?
- Ym mha ffordd maen nhw'n wahanol i'm rhai innau, ac i'w gilydd, a pham?
- Sut maen nhw'n wahanol ar y gwahanol lefelau o fewn adrannau, a pham?

Gweithredu:

- Ystyriwch sut gallech ddefnyddio'r syniadau yn y pecyn cymorth hwn i gynnwys eich cymuned yn y dasg o glustnodi meysydd cyllideb a all eich helpu i gynnal peilot a datblygu eich ymagwedd at gyllidebu cyfranogol.
- Defnyddiwch y tabl ar daflen rhif 3 i gasglu eich syniadau ar gyfer meysydd cyllideb addas. Gallwch lenwi'r colofnau eraill yn ddiweddarach.

BETH YW'R TERFYNAU A PHAM?

Mae cyllidebu cyfranogol yn rhannu'r rheolaeth dros benderfyniadau cyllideb dewisol gyda'ch cymuned. Sut fydd y rhai sy'n debyg o'i cholli'n ymateb i'r newid hwn?

Mae unrhyw gyllideb yn golygu risg. Mae rheoli cyllideb yn llwyddiannus yn seiliedig, yn rhannol, ar feddu ar y sgiliau a'r profiad cywir er mwyn medru rhagweld a rheoli risgiau ariannol. Mae eich cydweithwyr ar bob lefel yn eich sefydliad yn darparu'r sgiliau a'r profiadau hyn.

Mae cyllidebu cyfranogol yn ymwneud â chael cynrychiolwyr cymuned yn gweithio ochr yn ochr â'ch arbenigwyr technegol. Yn gyntaf, bydd hyn er mwyn esbonio cyfyngiadau'r gyllideb sydd ar gael. Yna gyda'i gilydd, byddant yn datblygu ac yn cynllunio cynigion er mwyn mynd i'r afael â'r materion mae'r gymuned wedi'u clustnodi fel y rhai pwysicaf, ac y bydd y gymuned ehangach yn cael pleidleisio yn eu cylch. Mae hyn yn golygu bod yr arbenigwyr technegol yn parhau i fod yn hollol ynghlwm, yn union fel y byddent yn eich prosesau arferol.

Fodd bynnag, gall eich prosiect fethu os yw cydweithwyr yn canfod ei fod yn trosglwyddo rheolaeth i bobl nad ydynt yn gymwys i wneud y penderfyniadau a ymddiriedwyd iddynt. Gall canfyddiadau mewnol o'r risg mewn cyllidebu cyfranogol ddiffinio'r terfynau o ran yr hyn sy'n bosibl yn nhermau ariannol (penderfynu'n gyntaf ble caiff arian ei wario, a faint) ac yn y gweithredoedd a wneir a'r deilliannau maen nhw'n creu (cydweithio i gynllunio prosiectau sy'n siapio sut caiff yr arian ei wario). Mae hyn yn golygu clustnodi'r risgiau hyn ac ymateb iddynt ar bob cyfnod o'ch proses gyllidebu cyfranogol.

Ar yr un pryd, gallai cynrychiolwyr etholedig ystyried cyllidebu cyfranogol fel rhywbeth sy'n lleihau eu rôl ac yn ychwanegu at y cymhlethdodau a'r costau. Ond mae eu cefnogaeth yn hanfodol os yw'r broses yn mynd i fod yn un gyfreithlon. Cofiwch eu bod eisoes yn ceisio cefnogi eu hetholwyr gan ddefnyddio cyllid cyfyngedig. Ond gyda chyfraniad uniongyrchol y gymuned, gellir eu helpu i beri i'w pleidleisiau weithio'n galetach trwy gefnogi'r hyn maen nhw'n gwybod gyda sicrwydd ei fod yn wirioneddol bwysig. Mae cyllidebu cyfranogol yn ffurf ar ddemocratiaeth uniongyrchol a all ategu a hysbysu eich prosesau a'ch penderfyniadau democrataidd presennol, yn hytrach na'u hosgoi

Er mwyn sicrhau bod cyllidebu cyfranogol yn llwyddo, mae'n rhaid i chi nodi pwy allai wrthwynebu, eu rhesymau, a'r effaith y gallai hyn ei gael ar eich gallu chi i glustnodi cyllidebau addas. Gallai'r cyfryw wrthwynebiad fod ar lefel strategol hyd yn oed os nad yw dymuniadau eich cymuned yn cydweddu'n dda â'ch amcanion. Ond mae datguddio'r wybodaeth hon yn creu cyfle pwysig i adlinio'ch sefydliad. Trwy fynd i'r afael â phob gwrthwynebiad gallwch waredu'r terfynau hyn a chynyddu eich cyfleoedd o wella'ch perfformiad.

Myfyrto:

- Cofiwch y dylai cyllidebu cyfranogol gynnwys eich arbenigwyr technegol yn llawn wrth ddatblygu datrysiadau posibl, yn union fel y byddent yn gwneud mewn ymagweddau mwy traddodiadol. Sut gallwch dawelu meddwl eich arbenigwyr a'r rheolwyr cyflwyno gwasanaeth sy'n gyfrifol am weithredu eu hargymhellion?
- Cofiwch fod cyllidebu cyfranogol yn cipio mewnwelediadau'r union bobl y dylai'r gyllideb eu helpu. Sut gallai'r safbwyntiau allanol hyn leihau eich risg cyllideb, a beth fyddai'r ffordd orau o esbonio hyn yn fewnol?
- Pa wybodaeth fyddai ei hangen ar y rhanddeiliaid er mwyn tawelu eu meddwl? Ble gallwch chi – neu y gallan nhw – gadw'r hawl i 'dynnu'r llinell'?
- Beth fyddai'r ffordd orau o gyfleu hyn yn fewnol i feithrin trafodaeth gynhyrchiol?

Gweithredu:

- Llenwch y tabl ar daflen rhif 4 i gofnodi eich syniadau ynghylch y risgiau y gallai pobl eu cysylltu â chyllidebu cyfranogol.
- Darllenwch y ddwy adran nesaf ac yna defnyddiwch y grid ar daflen rhif 4 i gynllunio sut fyddwch yn gwerthu cyllidebu cyfranogol ar draws pob lefel o'ch sefydliad. ➡

BLE MAE'R CYFRIFOLDEB?

Nid yw cyllidebu cyfranogol yn symud cyfrifoldeb allan o'ch sefydliad ac i mewn i'ch cymuned. Mae'n dod â'ch cymuned i mewn i'ch sefydliad ac yn rhannu â nhw yr awdurdod i wneud penderfyniadau cytunedig.

Mae'r staff technegol yn parhau i fod yn atebol i'w rheolwyr cyflwyno gwasanaeth. Mae'r staff rheoli'n parhau i fod yn atebol i'w cynrychiolwyr etholedig. Ac mae'r rhain, yn eu tro, yn parhau i fod yn atebol i'w hetholwyr. Nid esgus yw cyllidebu cyfranogol dros drosglwyddo bai neu bylu cyfrifoldebau. Nid yw'n agor y drws i broses o wneud penderfyniadau afreolus.

Ac felly yn y pen draw, mae'r cyfrifoldeb yn aros ar y brig – yn union fel y dylai. Ond gyda'r gefnogaeth gywir, gall bawb sy'n cymryd rhan gael cymorth i ysgwyddo'u cyfrifoldeb personol, perthnasol: i ymddwyn gydag uniondeb.

Mae angen ewyllys gwleidyddol ar gyllidebu cyfranogol er mwyn cychwyn a chynnal y prosiectau a ddewisir gan eich cymuned ac yna i sicrhau eu bod yn cael eu cyflenwi. Gall gryfhau rolau'r staff rheoli, technegol a chyflenwi, a rolau'r cynrychiolwyr etholedig, trwy wella'u gallu i greu newid cadarnhaol a chynyddu'r ystyr y gallant ei dynnu o'u gwaith. Gall hyn helpu i drawsffurfio'r ewyllys gwleidyddol ar y brig yn weddnewidiad real ar y lefel gymunedol.

Ond mae'n bwysig datblygu a chyfleu'n effeithiol y ddealltwriaeth a rennir o sut mae cyllidebu cyfranogol yn gydweidd â systemau presennol eich sefydliad o ran arolygaeth ac atebolrwydd. Mae angen canllawiau clir yn hyn o beth ynghylch beth fydd yn digwydd a beth na fydd, a'r rhain yn cael eu datblygu gyda'i gilydd ar y cyd â'r hyblygrwydd i newid wrth i'ch ymagwedd ddatblygu ac i'ch profiad ehangu.

Myfyrio:

- Sut alla i helpu'r staff technegol a rheoli i nodi ym mha ffyrdd y gall democratiaeth gyfranogol gryfhau eu rolau?
- Sut alla i eu cynnwys yn y broses mewn ffyrdd sy'n gwella'u gallu i dynnu ystyr o'u gwaith?
- Sut alla i helpu cynrychiolwyr etholedig i weld bod cyllidebu cyfranogol yn medru gwella'u gallu i gefnogi eu hetholwyr heb erydu eu cysylltiadau uniongyrchol gyda'u cymuned?
- Sut alla i eu cynnwys yn y broses mewn ffyrdd a fydd yn gwella'u hatebolrwydd?
- Pa gamau ddylen i gymryd i greu dealltwriaeth glir o ble mae'r cyfrifoldeb wrth i ni gynnwys cyllidebu cyfranogol?
- Sut alla i helpu cyfranogwyr i ddeall eu cyfrifoldeb i ymddwyn gydag uniondeb?

Gweithredu:

- Cynlluniwch yr ymglymiad sydd ei angen arnoch i sefydlu canllawiau clir a mewnbllannu democratiaeth gyfranogol o fewn eich systemau presennol ar gyfer arolygaeth ac atebolrwydd.
- Ystyriwch y ffordd orau o ennyn diddordeb grwpiau mewnol allweddol i greu deialog ffrwythlon y gallwch ddatblygu canllawiau a rennir drwyddi er mwyn cefnogi cyllidebu cyfranogol.

SUT GALLWN NI ARCHWILIO GWAHANOL GYFADDAWDAU A DEILLIANNAU?

Mae'n rhaid i unrhyw ymagwedd gyfranogol at wneud penderfyniadau gydbwyso gwahanol safbwyntiau o fewn eich sefydliad ac o blith pobl ifanc ar draws eich cymuned. Mae rheoli'r tensiynau hyn yn golygu deall eu gwreiddiau a defnyddio'r ddealltwriaeth hon i weithio gyda'i gilydd i glustnodi'r tir cyffredin y gallwch gamu'n gadarnhaol arno er mwyn gweithredu. Mae datrys tensiynau'n golygu defnyddio'r gyllideb ddewisol i greu deilliannau y bydd pawb yn fodlon arnyn nhw.

Pan fyddwch yn rhannu'r broses o wneud penderfyniadau byddwch yn rhannu'r deilliannau. Bydd cyrraedd yno'n golygu cyfaddawdau, consesiynau a llunio consensws. Os caiff ei thrin yn wael, gall y drafodaeth hon greu rhaniadau. Ond os gwneir yn dda, gall adeiladu cydlynid cymdeithasol yn union fel y gall y deilliannau adeiladu cyfalaf cymdeithasol.

Beth mae 'wedi gwneud yn dda' yn ei olygu yma? Mae cyllidebu cyfranogol effeithiol yn rheoli disgwyliadau pawb sydd ynghlwm wrtho. Pan fod pobl yn realistig o ran yr hyn maen nhw'n addo a'r hyn maen nhw'n disgwyl, mae'n haws gweithio tuag at ddeiliant ble mae pawb yn fodlon ar y canlyniad. Mae'n golygu creu disgwyliadau clir y bydd pobl yn trin trafodaethau gyda didwylledd a gonestrwydd, gan wrando ar wahanol safbwyntiau, a'u gwerthfawrogi, gan archwilio'r holl opsiynau a cheisio datrysiaid a rennir, yn hytrach nag 'ennill' yn erbyn grŵp neu berson ar yr ochr arall.

Efallai bydd angen i chi ategu hyn gan hwyluswyr hyfforddiant o fewn y grwpiau a fydd yn bresennol, a'u defnyddio i helpu grwpiau i ddod o hyd i leiniau o dir cyffredin.

O fewn eich sefydliad ac ar draws eich cymuned fe geir meysydd cytundeb a meysydd anghydfod. Efallai bod y rhain yn ymddangos yn ddewisiadau amlwg y gellid canolbwyntio arnynt. Ond rhyngddynt, bydd ardaloedd llwyd ble nad oes cyfeiriad clir neu safbwyntiau anghyson o ran y ffordd gywir o weithredu. Y rhain yw'r meysydd darpariaeth ble gallai pobl fod yn fodlon derbyn cyfaddawdau a chonsesiynau cyhyd â bod y broses yn symud yn gyffredinol i'r cyfeiriad iawn. Yn aml ceir nifer o ddeilliannau 'iawn' y gall pawb gytuno â nhw.

Dylech drin yr ardaloedd llwyd hyn fel cyfleoedd i ddatblygu dealltwriaeth eich sefydliad o'i genhadaeth: gall cyllidebu cyfranogol egluro disgwyliadau, yn fewnol ac yn allanol, gan drawsnewid ardaloedd llwyd yn gyfleoedd clir.

Myfyrio:

- Dewiswch un neu fwy o'r meysydd cyllideb eang a allai elwa oherwydd cyllidebu cyfranogol. Beth yw'r ardaloedd llwyd o safbwynt eich sefydliad? Beth yw'r rhain o safbwyntiau eich cymunedau?
- Pam nad yw'r ffordd iawn o weithredu'n amlwg i chi neu i'ch cymuned?
- Pa wybodaeth fyddai'n gweddnewid yr ardal llwyd hon yn ffordd glir o weithredu?
- Sut gallwch chi gael a rhannu'r wybodaeth hon, yn fewnol ac yn allanol?

Gweithredu:

- Ystyriwch sut gallwch gynnwys cydweithwyr wrth glustnodi ardaloedd llwyd a allai elwa oherwydd cyllidebu cyfranogol.
- Cynlluniwch sut fyddwch yn dod â phobl at ei gilydd mewn sgwrs a rennir a all droi maes gwrthdaro yn gyfle a rennir i ddysgu mwy.
- Cynlluniwch sut fyddwch yn rhannu eich casgliadau yn fewnol ac ar draws eich cymunedau wrth i chi gytuno ble a sut fyddwch yn dechrau defnyddio cyllidebu cyfranogol.

SUT GALLWN NI GYNLLUNIO AR GyFER Y COSTAU AR GRADDFEYDD AMSER SYDD EU HANGEN I Gyflawni'r Ymglymiad Sydd Ei Angen Arnom?

Mae cyllidebu cyfranogol yn gyfle i adeiladu cynhwysiant a chynrychiolaeth ar draws eich cymuned – yn cynnwys pobl ifanc. Mae hyn yn golygu addasu eich ymagweddd fel y byddwch yn cefnogi pobl ifanc o fewn pob adran o'ch cymuned mewn ffyrdd sy'n addas ar gyfer eu hanghenion a'u lefel bresennol o gyfranogiad.

Fel rheol mae cyllidebu cyfranogol yn rheoli cyfran fach iawn o gyfanswm cyllideb. Ond er mwyn i benderfyniadau fod yn gyfreithlon, mae'n rhaid iddynt gael eu gwneud gan grŵp sy'n cynrychioli'n gyffredinol y bobl maent yn effeithio arnynt.

I greu'r grŵp hwn efallai bydd angen i chi gyfuno data meintiol, er enghraifft o'r cyfrifiad, y gofrestr dai a ffynonellau demograffig eraill, â gwybodaeth ansoddol gan bobl sy'n gweithio gyda phob grŵp i ddarparu gwasanaethau cefnogi neu gyflenwi.

Efallai y byddwch yn gweld bylchau yn y ddealltwriaeth sydd ei hangen arnoch. I lenwi'r bylchau hyn efallai bydd angen i chi feddwl am ffyrdd newydd o ddysgu mwy am y grwpiau hyn fel y gallwch seilio eich meddwl ar ffeithiau, ac nid ar dybiaethau. Gallai hyn gymryd amser ac ymdrech ond mae'n fuddsoddiad mewn adeiladu eich dealltwriaeth o'ch cymuned.

Defnyddiwch eich gwybodaeth i greu targedau ar gyfer cyfranogiad o fewn pob grŵp sy'n gyfraneddol i'w presenoldeb yn eich cymuned. Efallai byddwch hyd yn oed yn darganfod bod y bobl y gellir effeithio arnynt yn wahanol i'r rhai a ddisgwylioch, gan beri i chi addasu eich syniadau cychwynnol o ran eich targedau.

Gall cyfranogi fod yn berthnasol i grwpiau ynghyd ag unigolion, yn cynnwys elusennau, grwpiau gwirfoddol a grwpiau ffydd a all gynrychioli safbwyntiau eu haelodau a'r bobl maen nhw'n eu helpu neu'n eu cynrychioli. Gall cynnwys y grwpiau hyn fod yn ffordd o gyrraedd yn ddyfnach i mewn i'ch cymuned. Efallai eich bod eisoes yn neilltuo mwy o amser i gyrraedd a chynnwys grwpiau 'anodd eu cyrraedd' yn eich arfer presennol. Mewnblannwch y gwaith hwn ac adeiladwch arno: gall cyrraedd y grwpiau hyn fod yn anodd o hyd, ond gall eu cynnwys gynrychioli newid sylweddol yn eich gallu i ddeall a diwallu eu hanghenion. ➡

Wrth i'ch cymuned bleidleisio i ddewis meysydd ar gyfer cyllidebu cyfranogol; cael ei chynrychioli wrth i aelodau dewisol weithio gyda chydweithwyr technegol i ddatblygu cynigion; ac yn olaf wrth iddi bleidleisio i ddewis y prosiectau pwysicaf, cofiwch y bydd angen i chi gydbwyso hawliau pleidleisio sefydliadau yn erbyn rhai unigolion. Ond cofiwch hefyd y gall grwpiau ennill pleidlais anghymesur os nad yw'r gymuned ehangach yn cymryd rhan fel unigolion: mae'r ddwy elfen yn hanfodol.

Ystyriwch bob grŵp ar wahân gan ddefnyddio beth rydych yn gwybod yn barod. Efallai bydd angen i chi gyllidebu ar gyfer:

- hyfforddiant staff a chymuned
- yr oriau a dreulir yn gweithio gyda phob grŵp i hyrwyddo cyllidebu cyfranogol a chyflenwi cyfranogiad (a allai gynnwys gweithio y tu allan i oriau gwaith ar y penwythnos a chyda'r hwyr)
- costau cyfathrebu gyda phob grŵp mewn ffyrdd priodol
- cynnwys eich staff technegol wrth ddatblygu cynigion i bleidleisio yn eu cylch
- cludo rhai grwpiau i gyfarfodydd a digwyddiadau codi ymwybyddiaeth.

Efallai bydd angen mwy o fuddsoddiad ar rai grwpiau nag eraill i gyflenwi'r un lefel o gyfranogiad. Efallai bydd angen graddfa amser hirach ar rai hefyd er mwyn gwneud felly. Unwaith eto, adeiladwch ar eich profiad presennol o weithio gyda'r grwpiau hyn a'u cynnal. Er mwyn mabwysiadu ymagwedd wedi'i symleiddio, ystyriwch ganolbwyntio ar gyllidebau sy'n cefnogi grŵp mwy diffiniedig, fel pobl ifanc o grŵp oedran penodol, neu mewn cymuned neu ardal ddiffiniedig.

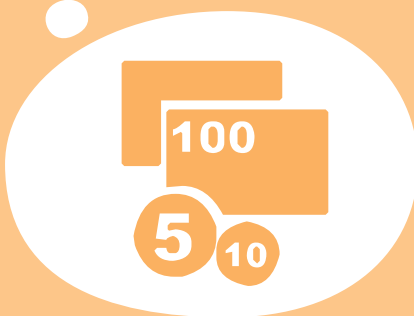
Myfyrio:

- Pa grwpiau mae angen i ni eu cynnwys, er mwyn sicrhau bod cyllidebu cyfranogol yn gyfreithlon ac yn gynrychiadol?
- Pa mor fawr yw'r gyllideb y dymunwn ei rheoli yn y ffordd hon, yn ei chyfanswm ac yn nhermau canran?
- Beth allai hyn olygu yn nhermau cyfranogiad cyffredinol?
- Beth ddylen ni ei wneud os yw'r cyfranogiad yn is na'r lefel hon?
- Beth yw ein profiad o weithio gyda'r grwpiau hyn i hyrwyddo cynhwysiant ac ymglymiad?
- Beth sydd wedi llwyddo a beth nad yw wedi gwneud?
- Beth yw'r goblygiadau o ran cyllidebau a graddfeydd amser?
- Sut gallwn ni rannu cyfanswm y gost o gyllidebu cyfranogol rhwng cefnogaeth i wahanol sectorau o'n cymuned?
- Sut gallwn ni gynllunio'n gweithgareddau fel bod pob grŵp yn barod i gyfranogi ar yr amser iawn yn ein cylchred cyllideb?

Gweithredu:

- Nodwch y grwpiau blaenoriaeth i'w cefnogi trwy drafodaethau gyda chydweithwyr a chynrychiolwyr etholedig.
- Gofynnwch i'ch cydweithwyr beth sydd angen ei wneud i ennyn diddordeb y grwpiau hyn, a beth mae hyn yn ei olygu ar gyfer amseriadau a chyllideb.
- Cytunwch ar gyllideb i gefnogi cyllidebu cyfranogol, gan gynnwys costau mewnol ac allanol ar gyfer cefnogi pob grŵp ynghyd ag ar gyfer gweithgareddau craidd.

ARWAIN CYLLIDEBU CYFRANOGOL GYDA PHOBL IFANC

Sut alla i helpu pobl ifanc i gymryd rhan? Sut allwn ni ddefnyddio technoleg i'n helpu? Sut allwn ni gyflenwi prosiect trwy gyfres o weithdai neu ddigwyddiad un diwrnod? Meddyliwch am y ffordd orau o ymgysylltu â phobl ifanc ar bob cam o'r broses, am sut i sicrhau bod eich prosiect cyllidebu cyfranogol yn llwyddiant a dysgu oddi wrth yr hyn fyddwch yn ei gyflawni gyda'ch gilydd.

ARWAIN CYLLIDEBU CYFRANOGOL GYDA PHOBL IFANC

Mae llawer o'r adran flaenorol wedi dangos ffocws mewnol: bydd wedi eich helpu i nodi model posibl ar gyfer prosiect cyllidebu cyfranogol yn eich cymuned, cynllunio materion arfaethedig a ffactorau dylanwadol ac wedi cynllunio sut gallwch baratoi'r ffordd ar gyfer mewnbllannu gwneud penderfyniadau cyfranogol o fewn eich sefydliad.

Mae gan yr adran hon ffocws allanol: mae'n cynnwys mwy o offer i'ch helpu i fyfrio a nodi'r ffordd orau o ennyn diddordeb pobl ifanc ar bob cyfnod o'r broses.

Mae'r rhan derfynol o'r adran hon, 'Cyflenwi cyllidebu cyfranogol', yn darparu canllawiau cam wrth gam i weithgareddau y gall eich cydweithwyr eu haddasu a'u defnyddio i roi eich prosiect cyllidebu cyfranogol ar arfer.

SUT ALLA I HELPŲ POBL IFANC I GYMRŶD RHAN?

Mae yna wahanol ffyrdd o gynnwys pobl ifanc mewn cyllidebu cyfranogol.

Gallwch ganolbwyntio ar faes cyllideb sydd ddim ond yn effeithio ar bobl ifanc. Yn y cyfryw achos, gallech weithio gyda phobl ifanc dethol i gyrraedd eu cyfoedion o fewn y grwpiau gwahanol maen nhw'n perthyn iddynt.

Neu fel arall gallech ganolbwyntio ar faes cyllideb sy'n effeithio ar bobl o bob oedran, ac yn y cyfryw achos efallai yr hoffech gynnwys pobl ifanc fel ffordd o gyrraedd aelodau o'r grwpiau maen nhw'n perthyn iddynt – yn cynnwys grwpiau 'anodd eu cyrraedd' fel y rhai sy'n llai ymlynol – a'u hymrestru i weithredu fel catalyddion ar gyfer cyfranogiad ehangach.

Pa beth bynnag yw eich ymagwedd, mae'n rhaid i chi sicrhau eich bod yn cefnogi'r bobl ifanc ar bob cyfnod o'r prosiect.

Yn dibynnu ar y sefydliad, dylai pobl ifanc mewn grwpiau anodd eu cyrraedd fod yn ffurfio rhan o'ch cynllunio yn barod. Gallai hyn gynnwys strategaethau i'w cyrraedd yn uniongyrchol. Gallai hefyd gynnwys ffyrdd y gallan nhw yn eu tro eich helpu chi i gyrraedd aelodau'r teulu ac oedolion eraill yn eu grŵp neu gymuned.

Mae adran derfynol y pecyn cymorth hwn yn darparu syniadau am weithgareddau i'ch helpu i gynnwys pobl ifanc ar bob cyfnod o'r broses gyllidebu cyfranogol. Ond cyn gweithredu, mae'n bwysig eich bod yn myfrio ar beth mae angen i chi ei gyflawni ym mhob un o'r prif gyfnodau yn y broses.

Efallai bod eich syniadau ar gyfer cyfathrebu yn ffurfio rhan o'r broses hon yn barod.

Myfrio:

- Pa feysydd cyllideb rydym ni'n gobeithio eu pennu drwy gyllidebu cyfranogol?
- A ydym ni'n mynd i gynnwys pobl ifanc yn unig, neu a yw pobl ifanc yn ffurfio un o nifer o grwpiau a ddylai gael llais yn y gyllideb hon?
- A ydym ni'n mynd i wahodd pobl ifanc i gymryd rhan fel unigolion, fel ffordd o ennyn diddordeb a chynnwys eu cyfoedion, a/neu ffordd o ymgysylltu â'u teuluoedd ac aelodau o'u grwpiau neu gymunedau sy'n oedolion?
- Sut ddylen ni eu cynnwys ar bob cyfnod o'r cylchred cyllideb gyfranogol?

- Pa gefnogaeth fydd ei hangen ar bobl ifanc ar bob cyfnod?
- Sut fydd hyn yn amrywio yn ôl y grŵp? (Meddyliwch eto am eich syniadau cyfathrebu.)
- Sut rydym ni'n gweithio'n barod gyda phobl ifanc ac yn eu cyrraedd, a sut gall y rhain gael eu defnyddio i gefnogi cyllidebu cyfranogol?

Gweithredu:

- Defnyddiwch y daflen rhif 5 yn y clawr cefn i gipio'ch syniadau. Defnyddiwch y rhain i addasu'r syniadau am weithgareddau fel y bônt yn cydweddu â'r bobl ifanc y dymunwch eu cynnwys, a'ch nodau ehangach ar gyfer cyllidebu cyfranogol.

SUT GALLWN NI DDEFNYDDIO TECHNOLEG I'N HELPŴ?

Mae pobl ifanc yn cyfathrebu mewn ffordd wahanol i lawer o wneuthurwyr penderfyniadau mewn sefydliadau, felly mae'n bwysig eich bod yn ennyn eu diddordeb yn y ffordd briodol.

Ble mae'n bosibl ei chyrchu, gall technoleg eich helpu i gyrraedd pobl ifanc a chreu ymwybyddiaeth ac ymglymiad, clustnodi cyfleoedd, rhannu gwybodaeth, gwneud penderfyniadau a rhannu newyddion am y deilliannau. Ar bob cyfnod o'r broses gall technoleg, pan y'i defnyddir yn dda, gyflwyno cyfleoedd i arbed amser ac arian.

I wneud hyn, bydd angen i chi weithio gyda chydweithwyr o fewn eich sefydliad, a chyda'r bobl ifanc eu hun: gallant eich helpu i ddeall beth sy'n gweithio a beth nad yw, a sut mae eu cyrraedd mewn ffyrdd y byddant yn ymatebol iddynt.

Mae'n well peidio â dechrau gyda thrafodaethau mewnol. Yn gyntaf siaradwch â phobl ifanc: Sut maen nhw'n defnyddio'r we? Beth am gymwysiaid cyfryngau cymdeithasol, fel Twitter, blogiau a Facebook? Dangoswch eich syniadau iddyn nhw ynghylch sut hoffech eu cynnwys ar bob cyfnod, beth sydd angen i chi gyfleu iddynt, a beth fyddwch yn ei ddisgwyl yn eich tro. Pa syniadau allan nhw awgrymu? Pa syniadau maen nhw'n credu dylai fod yn flaenoriaethau i chi ar bob cyfnod o'r cylchred?

Gyda chymorth eu hawgrymiadau, trafodwch gyfleoedd gyda'ch cydweithwyr. Gallai'r rhain gynnwys deiliaid cyllideb ar gyfer eich gwefan a rhaglenni cyfathrebiadau, y gwasanaeth addysg ac ieuencid, eich tîm technegol a hyd yn oed eich tîm diogelu neu amddiffyn plant.

Cofiwch y bydd cyllidebu cyfranogol yn dilyn cylchred a all bara rhai wythnosau, neu hyd at flwyddyn: bydd yn rhaid i chi gynnal unrhyw beth a gychwynnwch, fel blog, tudalen Facebook neu borthiant Twitter, ar hyd y cyfnod hwn. Efallai bydd angen safoni, cydnabod neu ymateb yn bersonol ar unrhyw beth sy'n gofyn am adborth, rhyngweithio, postio neu gynnwys arall a gynhyrchir gan ddefnyddwyr.

Myfyrio:

- Sut rydym yn cyfathrebu eisoes gyda phobl ifanc gan ddefnyddio technoleg?
- A yw hyn yn unffordd neu'n ddwyffordd?
- A ydym ni'n credu ei fod yn gweithio?
- A yw'r bobl ifanc y dymunwn eu cyrraedd yn credu ei fod yn gweithio?
- Pwy ddylwn i eu cynnwys wrth ddatblygu ffyrdd newydd o rhyngweithio gyda phobl ifanc gan ddefnyddio technoleg?
- Beth yw'r goblygiadau o ran adnoddau, diogelwch a democratiaeth?
- Sut alla i gasglu syniadau pobl ifanc ar gyfer defnyddio technoleg i gefnogi cyllidebu cyfranogol?
- Sut alla i gyrraedd eu teuluoedd ac oedolion eraill yn eu cymunedau?
- Beth yw'r graddfeydd amser ar gyfer datblygu a gweithredu syniadau newydd?

Gweithredu:

- Defnyddiwch daflen rhif 6 yn y clawr cefn i gipio'ch syniadau. ➡

MYFYRIO AR CYLLIDEBU CYFRANOGOL GYDA PHOBL IFANC

Sut allwn ni fyfyrir ar lwyddiant y broses o ran pawb sydd ynghlwm wrthi?

Mae myfyrir gyda'ch gilydd, sef y cyfnod terfynol yn y cylchred cyllidebu cyfranogol, yn hanfodol. Bydd hyn yn eich helpu i ddysgu oddi wrth eich profiad a rennir, gwella'ch arfer a'ch effeithiolrwydd mewn prosiectau yn y dyfodol, a dylanwadu ar sut rydych yn cyrraedd ac yn cyfathrebu gyda grwpiau yn eich cymuned, yn cynnwys pobl ifanc.

Dylai'r syniadau a gipiwyd gennych yn barod ddangos amrediad o grwpiau o randdeiliaid mewnol ac allanol a fydd ynghlwm yn dechnegol neu'n ddemocrataidd wrth y prosiect. Bydd gan bob grŵp syniad gwahanol am beth mae llwyddiant yn ei olygu ar gyfer y broses ac yn y deilliannau. Mae angen i'ch proses fyfyrir gynnwys pob grŵp, cipio'r adborth cywir a rhannu hwn gyda grwpiau eraill i greu dealltwriaeth a rennir o'r hyn weithiodd yn dda a beth ellid ei wella. Mae'r broses rannu hon yn elfen greiddiol mewn cyllidebu cyfranogol. Mae'n bwysig nad yw gwahanol grwpiau, yn enwedig y rhai sydd o fewn eich sefydliad, yn trin myfyrir fel gweithgaredd preifat. Os nad yw grwpiau'n rhannu syniadau, byddwch yn cael anhawster i ddysgu oddi wrth eich ymagwedd a gwella arni yn y blynyddoedd i ddod neu'r cylchredau cyllideb yn y dyfodol.

Myfyrir:

- Sut alla i grŵp cyfranogwyr mewnol ac allanol mewn grwpiau ystyrlon ar gyfer myfyrir a rhoi adborth?
- Beth allai fod diffiniad pob grŵp o lwyddiant, a pham?
- Sut alla i ddefnyddio myfyrdod i wella dealltwriaeth rhwng grwpiau?
- Pa brosesau presennol ar gyfer adolygu, arolygu ac adborth alla i eu hymgorffori neu eu haddasu?
- Pa brosesau newydd fydd eu hangen arna i a sut alla i gyfuno'r rhain?

Gweithredu:

- Rhestrwch y bobl y bydd angen i chi eu cynnwys a sefydlwch broses adborth ystyrlon.
- Crëwch restr o ddangosyddion allweddol y bydd pawb sydd ynghlwm yn gallu cytuno arnynt a'u deall.
- Defnyddiwch daflen rhif 7 yn y clawr cefn i gipio'ch syniadau ar gyfer gweithio gyda phob grŵp – i gasglu a rhannu eu syniadau.
- Defnyddiwch y syniadau hyn i addasu'r sesiynau gweithdy ar gyfer casglu a rhannu adborth gyda phobl ifanc.

CYFLENWI CYLLIDEBU CYFRANOGOL GYDA PHOBL IFANC

Mae adrannau blaenorol y Pecyn Cymorth hwn wedi:

- cyflwyno ac esbonio cyllidebu cyfranogol
- gosod sail resymegol ar gyfer ymagwedd seiliedig ar hawliau i gyllidebu cyfranogol yng Nghymru
- clustnodi ffactorau llwyddiant: amodau blaenorol, egwyddorion arweiniol a ffactorau allweddol a all ddangos bod prosiectau'n llwyddiannus
- defnyddio pwyntiau myfyrio a thablau i helpu i gyflwyno cyllidebu cyfranogol yn eich cymuned, nodi'r model cywir i'w ddefnyddio a chynllunio'ch prosiectau cyllidebu cyfranogol.

Mae'r syniadau sy'n dilyn yn weithgareddau ymarferol y gallwch eu cynnal gyda phobl ifanc ar y cyfnodau perthnasol yn eich cylchred cyllidebu cyfranogol. Maen nhw'n cynnwys enghraifft o sut i gyflenwi prosiect un diwrnod.

Gall eich prosiect fod mor syml â helpu pobl ifanc i bennu rhan o'u cyllideb ysgol neu ganolfan ieuencid. Neu gallai fod mor gymhleth â'u cynnwys mewn prif benderfyniadau ynghylch adfywio a datblygu lleoedd neu gyfleusterau cyhoeddus. Yn dibynnu ar eich ymagwedd, gallai'r cyfnodau hyn, a'r gweithgareddau sy'n eu hategu, ddigwydd mewn diwrnod neu gael eu hymledu dros hyd at flwyddyn.

Os ydych yn cynnwys pobl ifanc mewn prosiect ehangach sy'n ymestyn ar draws eich cymuned, efallai yr hoffech gynnwys y gweithgareddau hyn mewn digwyddiadau mwy sylweddol ar bob cyfnod. Ond os yw eich prosiect yn cynnwys gweithdy un diwrnod i gytuno ar sut y gwerir cyllideb, gan bleidleisio ynghylch amrediad o syniadau wedi'u costio eisoes, bydd angen i chi ystyried sut i'w denu ac ennyn eu diddordeb yn gyntaf, ac yna sut gallech ddod at eich gilydd eto i fyfrio – neu wneud hyn gan ddefnyddio technoleg – ar ôl iddyn nhw roi eu penderfyniadau ar waith.

Cofiwch y bydd gennych amrediad o bartneriaid y byddwch yn cyflenwi'r gweithgareddau hyn drwyddynt, yn cynnwys ysgolion, grwpiau ieuencid a lleoliadau cymuned neu grŵp eraill a all gynnwys grwpiau ffydd a'r sector gwirfoddol. Datblygwch eich ymagwedd gyda'ch gilydd. Mae'r syniadau sy'n dilyn yn fframweithiau y gallwch adeiladu eich ymagwedd o'u cwmpas:

- Defnyddiwch eich nodiadau o'r adrannau blaenorol i addasu pob un fel y bo'n cydweddu â'ch prosiect.
- Nodwch sut fyddwch yn rheoli a chefnogi pobl ifanc ym mhob gweithgaredd a chyfnod.
- Unwaith eto, cymerwch yr hyn sy'n berthnasol ac a fydd yn gweithio i chi.
- Defnyddiwch y syniadau fel manau cychwyn i ddatblygu eich cynlluniau a'ch amseriadau mwy manwl. →

CYFNOD I: CYNLLUNIO PROSIECT A CHLUSTNODI BLAENORIAETHAU

SUT GALL POBL IFANC HELPŪ I GYNLLUNIO'R PROSIECT CYLLIDEBU CYFRANOGOL A CHLUSTNODI BLAENORIAETHAU?

Gweithdy: 2 awr / hanner diwrnod / noswaith

Mae gweithdy'n ffordd ddelfrydol o gyflwyno'r cysyniad o gyllidebu cyfranogol a chynnwys pobl ifanc mewn sut rydych yn cynllunio pob cyfnod o'ch prosiect.

Paratoi

- Nodwch pa grwpiau o bobl ifanc rydych eisiau iddynt fynychu a faint rydych yn anelu at eu cyrraedd.
- Dewiswch y sefyllfa, y lleoliad a'r amser iawn ar gyfer eich gweithdy.
- Nodwch y ffyrdd gorau o hysbysebu'r gweithdy ac annog presenoldeb.
- Sicrhewch eich bod yn cefnogi grwpiau anodd eu cyrraedd fel y gallant gael eu cynnwys.
- Paratowch ddeunyddiau priodol i'w defnyddio yn ystod eich gweithdy, yn cynnwys tryloywderau, gwybodaeth a deunyddiau i gasglu syniadau ac adborth neu i fynd â nhw adref a'u rhannu.

Cyflenwi

- Rhowch groeso i'r bobl ifanc i'r gweithdy. Esboniwch eich bod yn dymuno'u cynnwys yn eich penderfyniadau cyllideb oherwydd eu bod yn gallu dod â gwybodaeth a phrofiad a all helpu i wneud y penderfyniad gorau.
- Esboniwch y syniad o gyllidebu cyfranogol yn fyr ac, os yw'n briodol, amlinellwch y saith cyfnod.
- Cyflwynwch y gyllideb y dymunwch ei phennu ac esboniwch at beth y'i defnyddir, pam gafodd ei dewis ar gyfer ymagwedd gyfranogol, a nodau eich sefydliad wrth wario'r gyllideb hon.
- Rhannwch y bobl ifanc yn grwpiau llai, yn ddelfrydol sy'n cymysgu pobl ifanc o wahanol sectorau o'ch cymuned.
- Os dymunwch, defnyddiwch weithgaredd torri'r iâ byr i helpu'r bobl ifanc i ddod i adnabod ei gilydd yn eu grwpiau.

- Gofynnwch i'r grwpiau drafod beth fyddai'r ffactorau pwysicaf iddynt pan werir y gyllideb hon. Cerddwch o gwmpas a hwyluswch/rheolwch eu trafodaethau. Beth fyddent yn dymuno'i wella yn bennaf, a pham? Sut gallai llwyddiant gael ei fesur? Mae'r grwpiau'n rhannu eu syniadau, er enghraifft trwy ddarparu rhestr o bum peth yr hoffent eu gwella neu beri i ddigwydd, a rhestr o feini prawf llwyddiant.
- Cyfunwch syniadau i greu rhestri a rennir o flaenoriaethau a meini prawf. Esboniwch y bydd y rhain yn cael eu defnyddio i gynhyrchu syniadau wedi'u costio y gall pobl ifanc ddewis o'u plith er mwyn eu gweithredu, hyd at derfyn y gyllideb sydd ar gael.
- Cymysgwch y grwpiau eto. Ar gyfer y gweithgaredd hwn, efallai y dymunwch ganiatáu i'r bobl ifanc weithio mewn grwpiau naturiol sy'n adlewyrchu eu sector o'ch cymuned. Dangoswch gyfnodau'r cyllidebu cyfranogol. Yn eu grwpiau, mae'r bobl ifanc yn cynnig syniadau ar gyfer sut i gyrraedd a chynnwys eu cyfoedion a/neu eu cymuned ehangach ar bob cyfnod, yn cynnwys defnyddio technoleg. Y grwpiau'n rhannu eu syniadau. Y tro hwn, nodwch restr o syniadau a rennir ar draws gwahanol grwpiau, a syniadau sy'n ymddangos yn ddewisol gan ddim ond un neu ddau grŵp.
- Fel grŵp cyfan, trafodwch sut gallai pob syniad weithio (er enghraifft, Tweetio, ymweliadau wyneb yn wyneb, taflenni, eitemau newyddion ac ati).
- Rhannwch y prif bwyntiau rydych wedi'u dysgu, nodi neu gytuno, yn cynnwys eu blaenoriaethau, meini prawf llwyddiant a syniadau ar gyfer cyfathrebu.
- Anogwch y bobl ifanc i ddarparu adborth ar ba mor ddefnyddiol oedd y gweithdy yn eu tyb nhw, gan ddefnyddio dull anffurfiol, priodol.
- Esboniwch y camau nesaf yn eich prosiect, y raddfa amser a'r ffaith y byddech efallai eisiau i'r bobl ifanc barhau i gyfrannu, a sut fyddwch yn rhannu gyda nhw yr hyn a ddysgoch yn y gweithdy.
- Llongyfarchwch y bobl ifanc ar eu cyfraniad a rhowch ddiolch iddynt am fynychu.

Dilyniant

- Rhannwch ganlyniadau eich gweithdy yn y ffyrdd a awgrymwyd gan y bobl ifanc.
- Rhannwch nhw'n fewnol ar draws eich sefydliad.
- Anogwch y bobl ifanc i rannu'r rhain gyda'u cyfoedion a'r gymuned ehangach (gweler nesaf).

CYFNOD 2: YMGYSYLLTU (A THRWY GYDOL Y PROSIECT)

SUT GALL POBL IFANC EICH HELPŴ I ENNŴN DIDDORDEB EU CYFOEDION A'R GYMUNED EHANGACH A'R BOB CYFNOD O'R PROSIECT – A SUT GALLWCH CHI YMGYSYLLTU Â NHW?

Syniadau am weithgareddau dan arweiniad oedolion a phobl ifanc

Defnyddiwch y syniadau hyn i gefnogi gweithgareddau dan arweiniad pobl ifanc yn eich prosiect. Er bod 'ymgysylltu' yn gyfnod penodol mewn cyllidebu cyfranogol, mae hefyd angen iddo fod yn barhaus fel y bydd cyfranogiad yn cael ei gynnal drwy gydol y broses.

Cam 1: Ymgysylltu

- Crëwch dudalen we ar gyfer y prosiect i rannu newyddion a gwybodaeth a chaniatáu i bobl ifanc gofrestru ac ymglymu, er enghraifft er mwyn anfon syniadau a phleidleisio ar-lein.
- Defnyddiwch y cyfryngau cymdeithasol: crëwch dudalen Facebook, porthiant Twitter neu flog.
- Cyfwelwch pobl ifanc a defnyddiwch eu syniadau mewn datganiad i'r wasg ar gyfer eich cyfryngau lleol. Anogwch gyfweiliadau teledu a radio.
- Gwahoddwch pobl ifanc i weithredu fel llysgenhadon yn eu hysgol, grŵp ieuencid neu gymuned, neu gofynnwch i bob grŵp ethol cynrychiolydd. Dewch â'r llysgenhadon at ei gilydd i adeiladu ysbryd cyd-dynnu. Heriwch nhw i gynnwys eu cyfoedion gan ddefnyddio'u deunyddiau eu hun, rhwch daflenni a phosteri iddynt i'w rhannu a'u gosod, a gwahoddwch nhw i gyfrannu at eich gweithgaredd cyfryngau cymdeithasol.

Cam 2: Clustnodi blaenoriaethau

- Hyfforddewch y llysgenhadon neu'r pobl ifanc etholedig neu helpwch nhw fel arall i weithio ochr yn ochr ag oedolion i esbonio'r maes cyllideb a'i werth, casglu syniadau ar gyfer blaenoriaethau gwario a bwydo'u casgliadau nôl at dîm neu arweinydd y prosiect.
- Gosodwch opsiynau ar-lein ac anogwch y pobl ifanc i bleidleisio yn eu cylch drwy sianeli cyfathrebu traddodiadol a'r cyfryngau cymdeithasol.

- Gwahoddwch pobl ifanc ddethol i adrodd nôl wyneb yn wyneb, er enghraifft drwy fynychu cyfarfod yn eich sefydliad. Helpwch nhw i fwydo'u profiadau nôl i'w cyfoedion.

Cam 3: Cynhyrchu syniadau

- Gwahoddwch pobl ifanc i fynychu gweithdy (gweler y cyfnod diweddarach) ble gallant weithio ochr yn ochr â'ch staff technegol i ddrafftio cynigion y gallwch wedyn eu costio a'u cyflwyno nôl.
- Cynhaliwch gystadleuaeth i gynnig syniadau i chi eu costio. Cynhwyswch y cyfryngau lleol, eich partneriaid cymuned a'ch gweithgareddau cyfryngau cymdeithasol i hyrwyddo hyn. Gallai'r cofnodion gynnwys rhai ysgrifenedig, darluniau, neu fideos sy'n cyfweled eu cyfoedion ac sy'n cael eu ffilmio ar y safle.
- Gwahoddwch pobl ifanc i roi sylwadau ar eich tudalen Facebook neu eich tweetio gyda syniadau.
- Crëwch 'waliau syniadau' ar gyfer eich prosiect mewn clybiau ieuencid a lleoliadau eraill, ble gall pobl ifanc ysgrifennu eu syniadau neu ychwanegu nodiadau gludiog ac ati.

Cam 4: Penderfynu

- Gwahoddwch pobl ifanc ddethol i sesiwn ble rydych yn esbonio'ch cynigion wedi'u costio a darparu arddangosfa neu daflen wybodaeth ar gyfer pob un. Mae'r pobl ifanc yn dychwelyd at eu lleoliadau ac yn rhannu'r syniadau gyda'u cyfoedion.
- Gofynnwch i'r pobl ifanc esbonio pob cynllun yn eu geiriau eu hun a defnyddio'r rhain i greu tudalen we, tudalen Facebook a chyfrif Twitter am bob syniad.
- Gofynnwch i'r pobl ifanc bleidleisio ar-lein, i 'hoffi' eu syniad dewisol ar Facebook neu tweetio ato ar Twitter.
- Ystyriwch bleidleisio trwy destun gan ddefnyddio rhif cyfradd safonol ar gyfer pob opsiwn. →

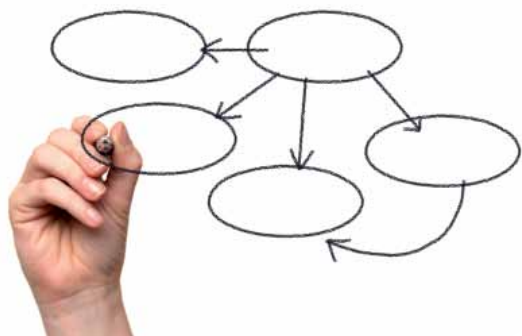
- Hysbysebwnch ddiwrnod 'dweud eich dweud' i greu digwyddiad o gwmpas penderfynu (gweler yn ddiweddarach). Gall y bobl ifanc drefnu diwrnod pleidleisio yn eu lleoliad, gyda phob opsiwn yn cael ei hyrwyddo gan ei gefnogwyr, a system bleidleisio ar bapur, neu annog eu cyfoedion i bleidleisio ar-lein neu ddefnyddio dulliau eraill a arweinir gan dechnoleg.
- Gwahoddwch y bobl ifanc i weithio ochr yn ochr â'ch cydweithwyr i gyfrif pleidleisiau o bob ffynhonnell ac i hysbysebu'r canlyniad gan ddefnyddio'r gwahanol sianeli a chyfryngau a ddefnyddiwyd, yn cynnwys cyfryngau lleol.

Cam 5: Monitro'r cyflenwi

- Gofynnwch i bobl ifanc ddethol (llysgenhadon, neu etholedig) gasglu adborth anffurfiol gan eu cyfoedion wrth i bob cynnig gael ei gyflenwi neu ei weithredu, archwilio beth sy'n digwydd o ganlyniad i'w penderfyniadau – yn cynnwys pan nad oes cynnydd.
- Anogwch adborth parhaus drwy eich gweithgareddau cyfryngau cymdeithasol a'r we.

Cam 6: Myfyrio a dysgu

- Gan ddefnyddio'r meini prawf llwyddiant a glustnodwyd ganddynt yn gyntaf, gofynnwch i'r bobl ifanc ddethol ganfasio'u cyfoedion ar ddeilliannau eu penderfyniadau.
- Gwahoddwch nhw i gyflwyno'u safbwyntiau'n uniongyrchol i'ch sefydliad, er enghraifft mewn cyfarfod cyngor neu bwyllgor.
- Gwahoddwch adborth drwy ffurflen ar eich tudalen we, pleidlais amlddewis, a thrwy eich gweithgareddau cyfryngau cymdeithasol.
- Rhannwch y canlyniadau trwy ofyn i'r bobl ifanc adrodd nôl, a'u bwydo nôl drwy'r we ac ati.

CYFNOD 3: CYNHYRCHU SYNIADAU

SUT GALL POBL IFANC GYNHYRCHU SYNIADAU AR GYFER PROSIECTAU?

Gweithdy: 2 awr / hanner diwrnod / noswaith

Gall gweithdy ganiatáu i bobl ifanc gwrdd â'ch staff technegol a gweithio gyda nhw i gynhyrchu a choethi syniadau fel y gallwch chi eu troi'n gynigion wedi'u costio. Gallai hyn fod er mwyn coethi eich syniadau, neu fel isod, i'w cynhyrchu gyda'ch gilydd.

Paratoi

- Defnyddiwyd y syniadau am weithgareddau blaenorol i glustnodi blaenoriaethau ar gyfer gweithredu yn eich maes cyllideb dewisol, ac efallai i gasglu syniadau pobl ifanc ar gyfer cynigion sy'n mynd i'r afael â nhw.
- Nodwch pa grwpiau o bobl ifanc rydych eisiau iddyn nhw fynychu a faint rydych yn anelu at eu cyrraedd.
- Nodwch staff technegol (cyllid, peirianeg, rheolwyr cyflenwi ac ati) sy'n berthnasol i'ch maes cyllideb dewisol a phwy all helpu'r bobl ifanc i ganolbwyntio a choethi eu syniadau, ac unrhyw anghenion hyfforddi neu baratoi. Yn ddelfrydol, bydd angen un person i bob grŵp bach o bobl ifanc, er nad oes rhaid i bob un fod yno mewn capasiti technegol – gall rhai fod yn weithwyr ieuenctid ac ati.
- Dewiswch y sefyllfa, y lleoliad a'r amser iawn ar gyfer eich gweithdy.
- Nodwch y ffyrdd gorau o hysbysebu'r gweithdy ac annog presenoldeb.
- Sicrhewch eich bod yn cefnogi grwpiau anodd eu cyrraedd fel y gallant gael eu cynnwys.
- Paratowch ddeunyddiau priodol i'w defnyddio yn ystod eich gweithdy, yn cynnwys tryloywderau, gwybodaeth a deunyddiau y gall pobl ifanc ddarlunio ac ysgrifennu eu syniadau a darparu adborth arnynt.

Cyflenwi

- Rhowch groeso i'r bobl ifanc i'r gweithdy. Esboniwrch fod pobl ifanc wedi helpu'n barod i glustnodi pa feysydd gwario sydd bwysicaf iddyn nhw, ac (os yw'n briodol) wedi cynnig syniadau ar gyfer prosiectau.
- Cyflwynwch y staff technegol a'r oedolion eraill a fydd yn helpu. Esboniwrch mai pwrpas y gweithdy yw (cynnig a) choethi'r syniadau fel y gall y tîm technegol eu troi'n gynigion wedi'u costio ar ôl y gweithdy. Yna bydd pobl yn pleidleisio ynghylch y rhain i ddewis y rhai a gaiff eu rhoi ar arfer.
- Os oes angen i'r bobl ifanc gynnig syniadau yn gyntaf, esboniwrch unrhyw bamedrau, er enghraifft bod yn rhaid iddynt gytuno'n gyntaf ar nifer benodol o syniadau y byddant wedyn yn gweithio arnynt mewn grwpiau i'w coethi a'u gwella.
- Rhannwch y bobl ifanc yn grwpiau fel y bo'n briodol, cymysgwch pobl ifanc o wahanol sectorau yn eich cymuned. Os dymunwch, defnyddiwch weithgaredd torri'r îa byr i helpu'r bobl ifanc i ddod i adnabod ei gilydd yn eu grwpiau. Yn ddelfrydol dylid cael cymhareb 1:1 rhwng staff a grwpiau.
- Os oes angen, mae'r grwpiau'n cynnig syniadau cychwynnol yn gyntaf ar gyfer prosiect a allai fynd i'r afael â phob blaenoriaeth neu, ble ceir dim ond ychydig o flaenoriaethau, gallent gynnig syniad neu ddau ar gyfer pob un. Mae pob grŵp yn cytuno ar ba syniadau bydd yn cyflwyno ac yn rhannu'r rhain.
- Grwpiwch syniadau tebyg gyda'i gilydd gan greu 'prif restr' o syniadau. Rhowch hon i bleidlais: gall pob person ifanc (neu grŵp, er symlrwydd) roi sgôr o 1 – 3 i bob syniad. Adiwrch y sgoriau ar gyfer pob syniad a nodwch y deg cyntaf (os ydych eisiau i bobl bleidleisio o blith deg yn y pen draw, er enghraifft). Y rhain yw'r syniadau y bydd y grwpiau nawr yn eu coethi a gwella arnynt gyda chymorth eich staff. Trafodwch bob syniad yn fyr i sicrhau bod pawb yn ei ddeall.

- Gall y grwpiau ddewis syniad i weithio arno, neu pennir un iddynt ar hap. Atgoffwch y grwpiau eu bod yn cynrychioli eu cyfoedion a bod yn rhaid iddynt feddwl am beth sy'n iawn i bawb – nid dim ond eu blaenoriaethau eu hun. Gan weithio gydag oedolyn neu arbenigydd technegol, maen nhw'n trafod y syniad a dod o hyd i ffyrdd o'i wella ac adeiladu arno. Gall oedolion/arbenigwyr technegol fwydo syniadau i'r grwpiau, er enghraifft ar y goblygiadau cost neu faterion cyflenwi, cynllunio neu arferoldeb. Efallai yr hoffech ofyn i'r oedolion gyfnewid grwpiau yn gyson fel bod y bobl ifanc yn cael amrediad o safbwyntiau ar eu syniad. Mae'r grwpiau'n gwneud nodiadau ysgrifenedig a darluniau a gallant gyflwyno'u syniadau coeth yn fyr i'r grŵp cyfan. Ar yr adeg hon gallech adolygu pob syniad mewn perthynas ag unrhyw feini prawf llwyddiant a nodwyd ymlaen llaw gan bobl ifanc.
- Heliwch y syniadau at ei gilydd!
- Esboniwrch gyda chymorth yr arbenigwyr technegol, beth fydd y camau nesaf yn eich prosiect, y raddfa amser a sut fydddech efallai eisiau i'r bobl ifanc barhau i gyfrannu, a sut fyddwch yn rhannu gyda nhw y cynigion wedi'u costio.
- Anogwch y bobl ifanc i ddarparu adborth ar ba mor ddefnyddiol oedd y gweithdy yn eu tyb nhw, gan ddefnyddio dull anffurfiol, priodol.
- Llongyfarchwch y bobl ifanc ar eu cyfraniad a rhowch ddiolch iddynt am fynychu. Anogwch nhw i fwydo'u profiadau nôl i'w cyfoedion.

Dilyniant

- Rhannwch y cynigion wedi'u costio yn y ffyrdd a awgrymir gan y bobl ifanc.
- Rhannwch nhw'n fewnol ar draws eich sefydliad.
- Anogwch y bobl ifanc i gael eu cyfoedion i bleidleisio dros eu ffefryn. ➡

CYFNOD 4: PENDERFYNU

SUT GALL POBL IFANC BENDERFYNU PA BROSIECTAU I'W HARIANNU?

Digwyddiad – graddfa amser fel y bo'n gyfleus

Defnyddiwch y gweithgaredd hwn yn ogystal â ffurfiau eraill ar bleidleisio, fel ar-lein neu drwy eich gweithgaredd cyfryngau cymdeithasol (gweler yn flaenorol). Gallech gynnal y digwyddiad mewn gwahanol leoliadau ar ddiwrnodau olynol, neu gynnal digwyddiadau niferus ar un diwrnod.

Paratoi

- Defnyddiwch y syniadau am weithgareddau blaenorol i greu syniadau wedi'u paratoi y gall eich arbenigwyr technegol eu troi'n gynigion wedi'u costio.
- Crëwch ddeunyddiau arddangosfa i enghreifftio pob un: diagram, model neu ddarluniad, testun esboniadol (yn cynnwys sut mae'n mynd i'r afael â blaenoriaeth), cost a graddfa amser.
- Nodwch pa grwpiau o bobl ifanc rydych eisiau iddynt fynychu a faint rydych yn anelu at eu cyrraedd.
- Dewiswch y sefyllfa, y lleoliad a'r amser iawn ar gyfer eich digwyddiad(au) pleidleisio.

- Nodwch y ffyrdd gorau o hysbysebu'r digwyddiad(au) ac annog presenoldeb.
- Sicrhewch eich bod yn cefnogi grwpiau anodd eu cyrraedd fel y gallant gael eu cynnwys.
- Paratowch ffordd i bobl ifanc bleidleisio ar eu cynnig/cynigion dewisol (e.e. eu ffefryn, neu eu tri gorau), er enghraifft trwy ddarparu talebau y gallant eu rhoi mewn cynhwysydd ger pob opsiwn, slip pleidleisio, neu ar-lein drwy ddefnyddio gliniadur wedi'i gysylltu â'r rhyngwrdd.

Cyflenwi

- Gosodwch stondinau neu arddangosiadau i ddangos pob cynnig, gan sicrhau bod pob un yn cael statws cyfartal, a'ch system bleidleisio (gallai hon ddarparu cyfle i bleidleisio wrth ochr pob cynnig, neu mewn un man wrth iddyn nhw adael).
- Wrth i'r bobl ifanc gyrraedd, rhowch groeso iddyn nhw ac esboniwch sut ddylen nhw adolygu pob cynnig, gan ystyried ei gost mewn perthynas â'r gyllideb gyfan, ac yna sut gallan nhw bleidleisio dros eu blaenoriaeth(au).
- Efallai yr hoffech gael staff a all symud o gwmpas i ateb cwestiynau.
- Rhowch ddiolch i'r bobl ifanc wrth iddynt adael a helpwch nhw i fwrw'u pleidlais/pleidleisiau os oes angen.
- Cynhwyswch bobl ifanc ddethol mewn cyfrif a chofnodi'r pleidleisiau a fwrwyd, ac mewn ychwanegu'r rhain at y cyfanswm cyffredinol.

Dilyniant

- Pan fydd y digwyddiadau drosodd a'r pleidleisiau wedi'u cyfrif, rhannwch y cynigion buddugol yn y ffyrdd a awgrymwyd gan y bobl ifanc.
- Rhannwch nhw'n fewnol ar draws eich sefydliad a chynlluniwch eich camau nesaf ar gyfer cyflenwi/gweithredu.
- Anogwch y bobl ifanc i ddilyn y cynnydd gan ddefnyddio eich datganiadau newyddion, gweithgareddau ar-lein a chyfryngau cymdeithasol, ac i fod yn rhan o'r broses fyfrio a dysgu.

CYFNOD 5: MYFYRIO A DYSGU

SUT GALL POBL IFANC EIN HELPŲ I FYFYRIO AR LWYDDIANT Y PROSIECT A'U CYNIGION DEWISOL?

Gweithdy: un awr

Defnyddiwch y gweithgaredd hwn yn ogystal â ffurfiau eraill ar fyfyrrio neu gasglu adborth, fel ar-lein neu drwy eich gweithgaredd cyfryngau cymdeithasol (gweler yn flaenorol). Gallech gynnal mwy nag un gweithdy, fel y bo'n briodol.

Paratoi

- Casglwch dystiolaeth ar bob gweithgaredd a ariennir, fel adborth, lluniau o'r safleoedd ac ati a thrwy ddefnyddio'r syniadau blaenorol.
- Nodwch pa grwpiau o bobl ifanc rydych eisiau iddynt fynychu a faint rydych yn anelu at eu cyrraedd.
- Dewiswch y sefyllfa, y lleoliad a'r amser cywir ar gyfer eich gweithdy/gweithdai.
- Nodwch y ffyrdd gorau o hysbysebu'r gweithdy/gweithdai ac anogwch bresenoldeb, yn cynnwys gan y bobl ifanc a gymerodd rhan yn y cyfnodau blaenorol.
- Sicrhewch eich bod yn cefnogi grwpiau anodd eu cyrraedd fel y gallant gael eu cynnwys.
- Paratowch dryloywderau neu ddeunyddiau eraill i atgoffa'r bobl ifanc o'r gyllideb, y blaenoriaethau, y cynigion a gyflwynwyd, pa rai a gafodd eu dethol, a sut cafodd hyn ei wneud (gweithdai, cyhoeddusrwydd, cyfryngau cymdeithasol ac ati).

- Paratowch ffordd i bobl ifanc ddarparu eu myfyrdodau a'u hadborth, er enghraifft ffurflen neu ffordd syml o gofnodi pleidleisiau. Gallai hyn gynnwys unrhyw gyfuniad o raddfeydd Klein (graddegau o 1 – 5, er enghraifft), gwenogluniau, neu gwestiynau penagored, er enghraifft, fel y bo'n briodol i'r grŵp.

Cyflenwi

- Rhewch groeso i'r bobl ifanc i'r gweithdy. Esboniwch eu bod yma i rannu eu hadborth a'u syniadau am sut gallwch bob un, gyda'ch gilydd, ddysgu oddi wrth cymryd rhan mewn prosiect cyllidebu cyfranogol. Felly rydych eisiau gwybod sut maen nhw'n teimlo am y broses roedden nhw'n rhan ohoni, a faint o lwyddiant maen nhw'n teimlo cafodd pob prosiect a ariennir o ran bodloni'r meini prawf yr helpon nhw i'w clustnodi ar ddechrau'r prosiect.
- Atgoffwch y grŵp o'r gyllideb a'r blaenoriaethau a glustnodwyd gan y bobl ifanc. Rhannwch hefyd unrhyw feini prawf llwyddiant a luniwyd.
- Dangoswch ac amlinellwch yn fyr y rhestr lawn o syniadau a gafodd eu costio fel y gallai pobl bleidleisio yn eu cylch. Trafodwch sut cafodd y rhain eu cytuno a'u datblygu, er enghraifft os cynhalioch chi weithdy cyfnod 4.
- Dangoswch pa syniadau a dderbyniodd y rhan fwyaf o bleidleisiau ac a roddwyd ar arfer (efallai byddwch hefyd eisiau cysylltu'r rhain â'r gyllideb sydd ar gael). Unwaith eto, trafodwch yr amrywiol ffyrdd y gwnaeth y bobl ifanc bleidleisio a rhannwch unrhyw adborth o'r monitro neu'r archwilio yng nghyfnod 6.
- Naill ai mewn grwpiau bychain neu gyda'i gilydd, trafodwch bob prosiect 'buddugol' a sut mae wedi troi allan o gymharu â'r disgwyliadau:
  - A ydyw'n mynd i'r afael â'r materion cywir?
  - A ydyw'n cael effaith cadarnhaol?
  - Beth sydd wedi gweithio?
  - Beth nad yw? →

- Rhannwch a chasglwch syniadau, naill ai'n anffurfiol neu trwy gasglu barnau gan ddefnyddio mecanwaith adborth syml ar gyfer pob prosiect (gweler paratoi).
- Adolygwch y broses a ddilynoch, er enghraifft trwy drafod beth ddigwyddodd ar bob cyfnod a sut cafodd pobl ifanc eu cynnwys a'u cefnogi. Os oes gennych ddata ar gyfranogiad a'r defnydd o'r gwahanol gyfryngau, rhannwch hyn. Gan ddefnyddio codi dwylo neu ddull arall o'ch dewis, casglwch farnau pobl ifanc am yr hyn maen nhw'n meddwl weithiodd yn dda a'r hyn na wnaeth, er enghraifft:
  - Eich defnydd o'r we ar gyfer rhannu gwybodaeth
  - Gweithdai a digwyddiadau
  - Casglu syniadau
  - Pleidleisio
  - Rhyngweithio drwy'r cyfryngau cymdeithasol
  - Gweithio ochr yn ochr ag oedolion
  - Defnyddio cynrychiolwyr etholedig neu lysgenhadon
- Gan weithio mewn grwpiau bychain, gofynnwch i bobl ifanc greu rhestr o ffyrdd y gellid gwella'r broses er enghraifft i wella cyfathrebu, codi lefelau cyfranogiad neu wella gwneud penderfyniadau. Gallai pob grŵp ganolbwyntio ar un cyfnod neu'r broses gyfan (efallai bydd angen i chi ategu hyn gyda deunyddiau ysgrifenedig). Mae'r grwpiau'n rhannu eu syniadau, er enghraifft fel rhestr o'r deg prif beth i weithredu arnynt.
- Llongyfarchwch y bobl ifanc ar eu cyfraniad a rhannwch brif gasgliadau'r gweithdy. Gofynnwch a hoffen nhw gyfrannu eto, ac a hoffen nhw weld mwy o ddefnydd o gyllidebu cyfranogol, ac i beth. Anogwch nhw i fwydo'u profiadau nôl i'w cyfoedion.

Dilyniant

- Rhannwch adborth a beth rydych wedi dysgu drwy'r ffyrdd a awgrymwyd gan y bobl ifanc.
- Rhannwch nhw'n fewnol ar draws eich sefydliad.
- Nodwch brosiectau yn y dyfodol a allai elwa oherwydd cyllidebu cyfranogol.

CYLLIDEBU CYFRANOGOL MEWN UN DIWRNOD

Mae'r amlinelliad hwn yn dangos sut gallwch gyflwyno prif elfennau cyllidebu cyfranogol mewn un diwrnod, neu lai.

Bydd angen i chi ddefnyddio'r syniadau mwy manwl yn y gweithgareddau blaenorol.

Mae'r dull hwn hefyd yn dibynnu ar gael maes cyllideb wedi'i nodi'n barod ac amrediad o gynigion wedi'u costio y gellir pleidleisio yn eu cylch. Yn ddelfrydol, defnyddiwch y syniadau blaenorol i gynnwys pobl ifanc yn y gwaith paratoi hwn.

Paratoi

- Nodwch faes cyllideb addas a'r blaenoriaethau y dylai fynd i'r afael â nhw.
- Lluniwch amrediad o gynigion wedi'u costio. At ei gilydd, gall y rhain fod yn fwy na'ch cyllideb. Ystyriwch faint o gynigion rydych eisiau i bobl ifanc bleidleisio 'i'w gweithredu' o fewn eich cyllideb, a chrëwch gynigion sy'n cyflwyno amrediad o ddewisiadau a chyfuniadau.
- Crëwch gyflwyniad o dryloywderau a deunyddiau eraill i esbonio cyllidebu cyfranogol ac arddangosiadau neu ddeunyddiau eraill i arddangos pob opsiwn posibl.
- Cynlluniwch sut fyddwch yn caniatáu i bobl ifanc bleidleisio dros eu dewis(iadau) dymunol.

Cyflenwi

- Rhowch groeso i'r bobl ifanc i'r gweithdy. Esboniwrch eich bod yn dymuno'u cynnwys yn eich penderfyniadau cyllideb oherwydd eu bod yn gallu dod â gwybodaeth a phrofiad a all helpu i wneud y penderfyniad gorau. Os yw'n briodol, atgoffwch nhw y gallent fod yn cynrychioli grŵp mwy eang a dylent wneud eu penderfyniadau gydag anghenion eu grŵp mewn golwg, ac nid dim ond yn seiliedig ar eu blaenoriaethau eu hun.
- Esboniwrch yn fyr y syniad o gyllidebu cyfranogol ac os yw'n briodol, amlinellwch y saith cyfnod.
- Cyflwynwch y gyllideb y dymunwch ei phennu ac esboniwrch at beth y'i defnyddir, pam gafodd ei dewis ar gyfer ymagwedd gyfranogol, a nodau eich sefydliad wrth wario'r gyllideb hon.
- Rhannwch y bobl ifanc yn grwpiau llai, yn ddelfrydol sy'n cymysgu pobl ifanc o wahanol sectorau o'ch cymuned.
- Os dymunwch, defnyddiwch weithgaredd torri'r iâ byr i helpu'r bobl ifanc i ddod i adnabod ei gilydd yn eu grwpiau.
- Gofynnwch i'r grwpiau drafod beth fyddai'r ffactorau pwysicaf iddynt pan werir y gyllideb hon. Cerddwch o gwmpas a hwyluswch/rheolwch eu trafodaethau. Beth fyddent yn dymuno'i wella yn bennaf, a pham? Sut gallai llwyddiant gael ei fesur? Mae'r grwpiau'n rhannu eu syniadau, er enghraifft trwy ddarparu rhestr o bum peth yr hoffent eu gwella neu beri i ddigwydd, a rhestr o feini prawf llwyddiant. Gofynnwch iddyn nhw gadw hyn mewn golwg wrth bleidleisio.
- Arddangoswch bob opsiwn, gan ddefnyddio cyflwyniad neu drwy ganiatáu i'r bobl ifanc symud o gwmpas arddangosfa neu arddangosiad ar bob un. Efallai yr hoffech gael staff a all symud o gwmpas i ateb cwestiynau, neu rywun a all 'werthu' pob un i'r bobl ifanc.

- Trefnwch y bobl ifanc nôl yn eu grwpiau a helpwch nhw i drafod pob opsiwn yng ngoleuni eu syniadau ar gyfer gwelliannau a llwyddiant. Pa rai sy'n cydweddu orau â'u meini prawf?
- Gan ddefnyddio'ch dull dewisol, gofynnwch i'r bobl ifanc bleidleisio dros eu hopsiwn/opsiynau dewisol. Gwahoddwch bobl ifanc i helpu gyda chyfrif y pleidleisiau.
- Rhannwch y canlyniadau a thrafodwch beth mae blaenoriaethau'r bobl ifanc yn dweud am beth sydd bwysicaf iddyn nhw. Rhannwch unrhyw raddfeydd amser ar gyfer gweithredu a sut gall pobl ifanc ymglymu wrth fonitro cynnydd a deilliannau.
- Anogwch y bobl ifanc i ddarparu adborth ar ba mor ddefnyddiol oedd y gweithdy yn eu tyb nhw, gan ddefnyddio dull anffurfiol, priodol.
- Llongyfarchwch y bobl ifanc ar eu cyfraniad a rhannwch brif ddeilliannau'r diwrnod. Gofynnwch a hoffen nhw gyfrannu eto, ac a hoffen nhw weld mwy o ddefnydd o gyllidebu cyfranogol, ac i beth. Anogwch nhw i fwydo'u profiadau nôl i'w cyfoedion.

Dilyniant

- Rhannwch y penderfyniadau a'r adborth ar y diwrnod yn y ffyrdd a awgrymwyd gan y bobl ifanc.
- Rhannwch nhw'n fewnol ar draws eich sefydliad.
- Gweithredwch a monitwrch bob prosiect dewisol.
- Cynlluniwch a rhannwch sut fyddwch yn casglu adborth a rhannwch y dysgu pan fydd yr holl brosiectau wedi'u cwblhau. ➡

TRYLOYWDER AU AWGRYMEDIG AR GYFER POWERPOINT CODI YMWYBYDDIAETH MEWNOL:

Beth yw cyllidebu cyfranogol?

Mae cyllidebu cyfranogol yn galluogi pobl i wneud penderfyniadau go iawn ynghylch sut y gwerir rhan o gyllideb gyhoeddus.

Mae'n trosglwyddo penderfyniadau i'r cymunedau maent yn effeithio arnynt a gallant arwain at ddeilliannau mwy effeithiol – yn arbennig ar gyfer y rhai sydd â'r angen mwyaf.

Ym mha ffordd mae'n dda i'n cymunedau?

Mae cyllidebu cyfranogol yn cynnwys pobl mewn sgysiau manwl ynghylch beth sydd o'r pwys mwyaf iddyn nhw.

Gall gwahanol grwpiau rannu syniadau ac adeiladu gweledigaeth gyffredin o'u dyfodol.

Gall hyn adeiladu cydlynad cymdeithasol, yn union fel y gall y deilliannau adeiladu cyfalaf cymdeithasol.

Ym mha ffordd mae'n dda i ni?

Gall:

- wella'r ddemocratiaeth etholiadol bresennol
- cryfhau rolau a dealltwriaeth pobl
- adeiladu mewnwelediad, tryloywder a chyfreithlondeb.

Sut mae cyllidebu cyfranogol yn gweithio?

Diagram saith cyfnod fel ar dudalen 4.

Sut gall pobl ifanc gael eu cynnwys?

Gall pobl ifanc:

- glustnodi meysydd gwariant sydd o bwys iddyn nhw
- dweud wrthon ni beth fyddai'n gwneud byd o wahaniaeth yn eu bywydau
- ein helpu i gyrraedd eu cyfoedion
- ein helpu i gyrraedd oedolion yn eu cymunedau.

Sut gall pobl ifanc fod ar eu hennill?

Gall pobl ifanc gael budd o ddeilliannau cyllidebu cyfranogol, a hefyd drwy gymryd rhan.

Gallant:

- gael budd o benderfyniadau gwario sy'n adlewyrchu eu gwir anghenion
- cael profiad o ddemocratiaeth ar waith
- ymgysylltu'n well â gwleidyddiaeth leol
- adeiladu sgiliau a hyder a fydd yn eu helpu gyda'u dysgu, eu bywyd a'u gwaith.

Beth yw'r cyfleoedd?

Gellir defnyddio cyllidebu cyfranogol ar unrhyw raddfa, er enghraifft:

- Grantiau bach o rai miloedd o bunnoedd, allan o 'bot' o £50k, i fudiadau bach sy'n cyflenwi gweithgareddau a gwasanaethau ar gyfer pobl ifanc.
- Cynnwys pobl ifanc mewn sut i wario £20k mewn pentref.
- Cynnwys pobl ifanc mewn sut i bennu £40 miliwn mewn Grantiau'r Gronfa Loteri Fawr.

Mae'r symiau terfynol yn amrywio, ond mae pob un yn cynrychioli canran fach o'r gyllideb gyffredinol.

Beth yw'r terfynau?

- Gallai gwrthwynebiad mewnol ddod oddi wrth reolwyr, staff technegol neu gynrychiolwyr etholedig.
- Mae'n rhaid i gymunedau fod yn fodlon ac yn abl i ymglymu.
- Mae cefnogaeth fewnol ac allanol yn hanfodol er mwyn i gyllidebu cyfranogol gael ei ganfod yn gyfreithlon.

Sut gallwn ennyn diddordeb pobl ifanc a chyfathrebu gyda nhw?

Mae angen i ni fynd i ble mae'r bobl ifanc, ac nid aros am iddyn nhw ddod atom ni:

- Defnyddiwch bartneriaid cymuned, yn cynnwys gwasanaeth ieuencid, ysgolion a grwpiau cymunedol.
- Mae hefyd angen i ni gyrraedd unigolion.
- Cyfathrebu yn eu termau nhw: cynnwys cyfryngau cymdeithasol a dulliau anffurfiol ynghyd â chyfryngau traddodiadol a newyddion.

Ble ddylem ni gychwyn?

Mae angen sgwrs fewnol arnom i:

- adeiladu cefnogaeth
- clustnodi meysydd cyllideb
- clustnodi ble mae angen i ni fuddsoddi adnoddau neu amser.

... a sgysiau allanol i:

- ennyn diddordeb pobl ifanc
- clustnodi meysydd cyllideb
- dysgu beth fydd yn gweithio iddyn nhw

GOSOD ARWYDDBYST:

ARCHWILIWCH Y DOLENNAU GWE ISOD AM SYNIADAU AR SUT I ATEGU EICH GWAITH O ADDYSGU CYLLIDEBU CYFRANOGOL.

Beth yw Cyllidebu Cyfranogol a sut mae'n gweithio?

- www.participatorybudgeting.org.uk/about
- www.peopleandparticipation.net/display/Methods/Participatory+Budgeting
- www.communities.gov.uk/publications/communities/participatorybudgeting
- www.thepeoplesbudget.org.uk/what/howpbworks/

Anfonwch eich cwestiynau at arbenigydd

- www.participatorybudgeting.org.uk/faq/test-ask-an-expert

Cyllidebu Cyfranogol ar waith ledled y byd

- parkslope.patch.com/articles/with-participatory-budgeting-you-pick-the-projects
- www.nydailynews.com/new-york/queens/rockaway-broad-channel-residents-vote-spend-1-million-article-1.1051682?localLinksEnabled=false
- www.guardian.co.uk/local-government-network/2011/aug/12/participatory-budgeting-localism-big-society

Adnoddau

- www.participatorybudgeting.org.uk/documents/citizenship%20knows%20no%20age.pdf
- www.c-s-p.org/flyers/978-1-4438-1722-6-sample.pdf

Mae gan **pfeg (Grŵp Addysg Ariannol Bersonol)** lu o adnoddau i ategu'r testunau hyn, yn cynnwys **Let's Get Functional | What went wrong with the prom?** Gallwch weld yr adnodd hwn a mwy ar **www.pfeg.org**

LLYWODRAETH CYMRU

**PECYN CYMORTH
CYLLIDEBU
CYFRANOGOL.**